

З А С П І В

... О, Дніпроград, я зустрічі радий
як другу юності моєї.
Я ніч не спатиму. Іду туди,
де Дніпро від повені рудий,
перемиває тихі зорі,
хитає щогли на просторі,
на гребнях шумної води.

Як найпізніший перехожий
я площі, вулиці проходжу.
Я ніч не спатиму. Цвітуть
на правім березі сади.
Я будував, любив отут...
Про це співають камінь, кут
будов, що стали край води,—
борні і юності плоди.

В північну тишу, в час роси
з граніту чую голоси.

Це — пісня наша. У граніт
вона туди ввійшла як частка,
як наша гордість, слава, піт
безсмертних дат, безсмертних літ.
Міцній же, дружбо небувала,
на всіх дорогах, перевалах!

Я ніч не спатиму...
Сади — привіт.

Переростають нас поволі
в суботники минулих літ
нами посаджені тополі.
Ці береги — різьба хоробрих,
безсмертна пісня для сторін.

І гордо дивиться за обрій
щасливий, з мармуру Ільїч.

О, Дніпроград!
Ростив розсаду я твою,
тепер співаю про плоди,
бо в кожному камені пізнаю
своєї юності сліди.

БАР'ЄРИ

ОПОВІДАННЯ

Професор нахилився над столом і зашарудів аркушами „сесійних відомостей“; його олівець поліз угору драбинкою по списку і проти прізвища—Воїнова—на мить застиг, потім вдригнувся в якійсь закарлюччі. Він запалив цигарку і, дивлячись кудись вище Оліної голови, жваво промовив:

— Ну, досить. Сідайте.

А Оля продовжувала доводити довгу Вандер-Ваальсову формулу. Раптом шматок крейди випав з її руки і покотився по підлозі. Дівчина сполошено озирнулась. Біля столу сидів доцент Костенко і, поклавши на кулак підборіддя, добротливо дивився їй у самі вічі. Професор примружив на дошку очі, задоволено хитнув головою і, підійшовши до неї, торкнувся рукою її плеча.

— Однаково, більш ніж „відмінно“ не поставлю,—широко посміхнувся він,—сідайте!

Оля хусточкою витерла руки, хотіла щось сказати, але професор заклопотано обернувся до першого столу і вже питає—хто далі. Вона підвела голову і знову зустрілась очима з Костенком; глибокі темноблакитні його очі, чомусь вдалося їй, дивились тепло й відверто. Рвучко обернулася, майже підбігла до столу і почала складати в портфель зошити.

На ганку вона стояла кілька хвилин, пожадливо ковтаючи щічну прозору свіжість. Відчувала, як потроху легшала її розпечена голова, як додзвонювали в ній згустки переплутаних формул, теплі професорові слова, напружене сесійне шепотіння... Потім, наче від сну, протерла очі, скочила з приступців і швидко-швидко пішла інститутським подвір'ям. На подвір'ї було порожньо і темно. Лише з трьох високих вікон тяглися в теміль жовті світлі доріжки. За цими вікнами—хрустка тиша, яку на протязі трьох годин так ретельно охороняє комісія.

Ця тишу тривожить шарудіння аркушів, заборонене шепотіння, стукіт крейди об дошку і кроки професора, розмірені й одноманітні, як цокання годинника. Глянула на вікна, посміхнулась легко, задоволено. Сьогодні склала останню сесію. За кілька день оголосять наслідки... потім

вечірка... А там двомісячна відпустка... Маленька станція, де поїзд стоїть одну тільки хвилину. На останньому роз'їзді вийде назустріч сивий дідок, виструнчиться по-молодечому, простягне вперед руку і вітер гратиме свіжою зеленню прапора. Вона вигляне з вікна, замахав рукою і скрикне у вітер: — „Тату, тату!“

Старий поривчасто змахне вільною рукою, залишиться стояти так само нерухомо і в його простертій руці тремтітиме прозора зелень. Він кивне їй головою і радість на мить розгладить на його обличчі невиводні зморшки. Вона зійде на гору, де серед високих тополь губиться низенька хата. А увечері, коли вийде на ганок, почує, як під горою, там, де темніють кущі і зникає вузьенька гадючиста стежка, тихо плескотить річка...

... Але чому так дивився Костенко? Ну, і хай собі дивиться, яке їй до того діло?! Йшла, сп'яніла від нічної дурмотної свіжості, і що голосніше вигукувала багатоголоса вулиця, то ставало їй якось невимовно легко й привільно.

Мимохідь глянула в темну вітрину. У склі виникла її білява голова і трохи позаду Костенкове обличчя. Вона обернулася. Праворуч, на віддалі кроку від неї, поспішав доцент Костенко.

— Вас ніяк не наздоженеш,— сказав він, порівнявшись з нею і гучно дихаючи.

Оля підвела на нього здивовані очі, ніяково усміхнулася.

— Я не думала, що за мною погоня!

— Куди ж ви так поспішаєте?— спитав доцент, ще не віддихавшись.

Було трохи дивно. Вперше з доцентом Костенком розмовляла Оля, вірніше, обмінялись кількома словами, сьогодні на сесії. Та й слова ці були такі, що їх, навіть бажаючи, не можна було зрозуміти двозначно. Вона послизнулася на якійсь формулі, він підказав. Потім дав їй щось два-три питання з курсу фізики і на тому вичерпалась їхня розмова.

— Куди я поспішаю?— задумливо перепитала Оля.— А на вашу думку, куди я можу поспішати, як не додому!

Вона стріпнула кучерявою головкою, заговорила жваво, глянула на нього збоку, і у неї лозинкою вигнулася права брова. Костенко ледве чутно взяв її лікоть у свою глибоку долоню.

— Ви дозволите проводити Вас?— сказав тихо, теплим подихом лоскочучи їй вухо.

В ці хвилини, коли ще не угамувалося сесійне хвилювання, все це хоч і вражало її, але цікавило поверхово. Вона більше думала про літню відпустку, таку довгожданну і вже таку близьку, і тільки коли вони підходили до гуртожитку, подумала, що не відмовилась би ще якось зустрітись з Костенком...

У вікно, завішане довгою гардиною, цідилося зеленкувате світло вуличного ліхтаря, лягало на підлогу розпливчастим неясним візерунком. Спершись на подушку, Оля дивилась на несподівану і рухлу тканину заплутаних ліній і раптом виникла думка, що так само перехрещуються і такі ж переплутані й складні дороги людей у житті. В цьому знайомстві вона бачила щось оригінальне, до того підкоряла Костенкова стримана сміливість і ввічливість. Вона заплющувала очі і він зараз же ставав в її уяві, високий, стрункий, широкогрудий, і дивився на неї глибокою, спокійною блакиттю очей.

У нього були міцні руки, в ньому відчувалась сила, просто фізична сила і якась тверда самопевність. І голос у нього був упевнений і рівний.

... Три місяці тому він побачив її на заняттях у фізичній лабораторії. Відтоді він позбувся спокою, він шукав випадку побачити її, але вона, наче нарочито, бувала завжди або з подругами, або з товаришами. І от нарешті...

Він сказав їй ім'я та по-батькові, рік народження, майже без помилок, сказав всі її оцінки з різних дисциплін. На це вона вже зовсім нічого не могла відповісти, дивилась йому просто у вічі, мовчала, приголомшена цими подробицями.

— Бачите, як багато я про вас знаю! — одверто посміхнувся Костенко. Вона розуміла все, та здавалося чудним, — серйозна, зайнята людина витрачала час на те, щоб під час перерви побачити хоч здаля якусь там студентку і в учбовій частині довідуватись про її оцінки. Чудно було. І в той же час якесь надто приємне почуття, почуття жінки-переможниці, охоплювало її. Оля дивилась в глибіню невеликої кімнати; на ліжку, коло протилежної стіни темніла сіра грудка. То лежала однокурсниця Таня, перекрившись ковдрою, і Олі здавалось, ніби вона бачить Таніні важкі житні кучері, розсипані на подушці... Підійти б тепер до Тані, сісти край ліжка, розповісти їй про все і говорити... говорити...

Таня Гуріна... Вона знає майже чверть Оліного життя. Вони разом прийшли до Інституту, привісши з механічного цеху Паровозного, з робітфаку, несплямвану прозорість своєї дружби...

Оля сіла в ліжку, прислухалась. З протилежного боку чути було рівне дихання. Вона сиділа довго. Раптом Таня гучно зітхнула і щось муркочучи перевернулася на другий бік... Оля відкинула ковдру, скочила з ліжка і нахилилась над житними кучерями.

— Таню... Танюшко! — прошепотіла гаряче.

У відповідь вона почула тихе і спокійне дихання подруги і понуро пішла до свого ліжка...

Після концерту вони вийшли на ганок, трохи стомлені від духоти і великого напливу звуків. Просто перед головним корпусом густою стіною стояв інститутський сад, мовчазний і зомлілий від денної спеки. В глибокій гушавині дерев, в мережеві листя несподівано спалахували лампочки, далекі і манливі, як зорі. Довга стрічка вогнів тяглась над алеєю і губилась у темряві саду. А з боків під розхилистим гіллям тісно сиділа на лавах молодь, гомоніла, сміялась. Іноді, мимохідь, Костенко поглядав на лави, на парочки, що йшли попереду, і йому здавалося, що всі тут безмежно закохані. Оля легко спиралась на його руку і він відчував теплість її плеча. Він думав про Оліні двадцять років, про свіжий рум'янець на її щоках і невисоке біле чоло, яке життя ще не встигло почеркати лініями зморшок.

— У вас тепер найщасливіші роки, — мовив він по павзі. — Рожева юність... А ви вже на третьому курсі. В двадцять три будете інженером...

Оля дивилась у вузьку далечінь алеї, сказала тихо, нібито до себе:

— Головне — бути хорошим інженером... Але ще стільки буде перешкод, стільки боротьби...

— Ну, а як же ж, — навіть посміхнувся Костенко. — Сума цих перешкод, радощів їх подолання і є життя... Один мій знайомий каже, що треба вміти брати бар'єри і з розгону і з місця... Правда, це трохи спортивний погляд.

Вони йшли крайньою алеєю. Тут закінчувався сад високою кручею і внизу, далеко, ген під самий обрій розпростерлось місто в гарлячому мареві і розпливчастих, тремтливих бризках вогнів.

— У мене єдина мрія тепер, — промовила Оля, дивлячись на ці вогні. — Хочу після лекцій, вечорами, працювати в лабораторії. Це необхідно. В аудиторії всього не знаєш. — І, зірвавши з дерева листочок, додала: — Ось після відпустки договориюся. Буду працювати! Як ви на це дивитесь?

— Вашу мрію дуже легко здійснити, — відповів Костенко тихим рівним голосом. — Мені було трохи важче...

Кілька хвилин вони йшли мовчки, ніби вслухуючись у свої кроки. Потім Костенко продовжував:

— В моєму житті є два щасливі незабутні моменти. Це — успішне завершення досліду щодо зруйнування атома І... знайомство з вами, Олю...

— Невже, це теж дослід? — засміялася Оля.

Костенко відповів ледке помітною посмішкою.

— Ви можете сміятись, але... — він замовк.

Але як багато міг би він сказати їй про свої почуття! Він сказав би їй, що вона засвітила в його серці пекучий

вогник кохання, що відтоді, як побачив її, він хворіє на запалення серця, сказав би, що вона — його несподіване щастя, мрія його досягної молодості... Він знав, — є люди, що за кілька годин знайомства говорять уже все-все і першого ж вечора шукають губи... Але він не міг так і не хотів.

Оля не наважувалась розірвати мовчання. Слухаючи Костенка, вона відчувала, що він не договориє чогось, напевне того, про що думає в ці хвилини мовчання. Та поговорити ще буде час. Цими днями — вилазка за місто... Вони будуть разом з усім Інститутом і вдвох... Вона сказала йому про поїздки, але Костенко відмовився і просив її теж не їхати. — Що ж ви відриваєтесь від студентства? — докірливо глянула на нього Оля. Він виправдувався. Це не відрив. Він завжди буває на всіх вечірках, був ось у гуртожитку на шаховому турнірі. Але вилазка... Чомусь завжди погано почував він себе на цих вилазках...

* * *

Вони дивились у розчинене вікно. Вітер закидав назад волосся і сонце примушувало мружити очі. Костенко не міг відірвати очей від Оліного обличчя: воно рожеве було і свіже, як цей молодий, сонячний ранок.

За піснями не чути було гуркоту колес. Оля теж співала, і Костенко вторив їй, іноді задихаючись од вітру. За годину довга колона посувалась до парку. Несучи повні груди пісень і радощів, йшла молодь. А Костенко розгублено дивився навкруги, ні на чому не спиняючи погляду. Він народився і зростав у задушливому місті. Крім свого міста, він бував по різних містах Союзу, але за справами завжди забував, що крім Інституту і лабораторії, крім атомного ядра, існує природа, могутня й непокірна. Його батько теж ніколи не був на селі. Все життя він просидів коло невеличкого столика, вивчаючи таємницю годинникових механізмів. А в двадцятих роках, коли час, здавалося, біг із скаженою, невимірюваною швидкістю і люди перестали цікавитись часом, він назавжди кинув лічити час, вмерши від старості. Тож, опинившись тепер серед природи, Костенко зовсім розгубився. Далеке і надміру широке небо, високі дерева, неосяжні простори... На цьому тлі він відчув себе маленьким, нікчемним і непомітним. Він зразу ж сказав про це Олі. — Якось незручно мені в цьому безмежжі... Я ніколи не був віч-на-віч з природою... — Оля сміялася. А він залишався сумним і все дивився навкруги. Єдина гра, в якій погодився взяти участь Костенко, був крокет. Він невтомно мружив ліве око, але за всю гру жодного разу не влучив у шар свого супротивника. І Оля сміялася, тихо, стримано, відвертаючись.

Після сніданку були стрілецькі змагання. Оля притискувала до плеча рушницю і так манливо шулилась... А коли її

постріли вигризли яблучко мішені, вона передала рушницю Костенкові. Він узяв її обома руками, обережно, як брав пробірку з сірчаною кислотою, довго націлювався, широко й незграбно розставивши ноги. Він тричі випалив, і три сірі крапинки лягли на біле поле мішені поза зовнішнім колом. Три зворушливі сліди Костенкового невміння.

— Ну, й стрілець із вас... — Оля шукала порівняння для більшої переконливості і, не знайшовши, махнула рукою.

— Василю Івановичу! Ніколи не чекав... Що ж ви?.. — почув Костенко за спиною знайомий голос. Він обернувся і побачив свого колегу, фізика Мурського. — Дайте но я спробую — все ще посміхаючись, насмішувато, промовив Мурський, беручи з його рук рушницю. Після кожного його пострілу Оля підбігала до мішені, показувала пальцем майже у саму зернину і задоволено всміхаючись, плескала в долоні.

— Так то, Василю Івановичу — говорив Мурський, витираючи хусткою спітнілого лоба. — Треба вміти... Не завадить... Все ж, це легше, ніж в атомне ядро влучити...

На річці Костенко ще більше вразив Олю. З яким жахом влізав він у човен, боючись втратити рівновагу! Одною ногою він стояв на вогкому піску, друга була вже в човні, але не вистачало сміливості зробити цей півметровий крок, наче під ним була якась бездонна прірва. Оля підбадьорювала його, і коли, розгойдавши човен, він, нарешті, уместився на кормі, полегшено зітхнула. Широко змахуючи крилами весел, Оля гнала човен проти води. А Костенко не вмів веслувати. Сидів мовчки сумний і тупо дивився, як збігають з весел краплі розтопленого сонця. Оля стежила за ним і раптом відчула себе в порівнянні з ним великою і міцною. Їй зробилось неприємно бачити його сумне обличчя і вона повернула човен назад. Легко скочила на берег, слідом за нею хотів скочити Костенко, але човен перехилився, доцент втратив рівновагу й опинився по коліна у воді. Стримувати сміху не було вже сил. Оля сміялась на повний голос, дзвінко й відверто. Цей сміх зовсім убив його. Він вийшов з води обважнілий, блідий і змарнілий. Олі зробилось жаль його. Вона кусала губи, щоб не сміятись, потім взяла його за лікоть і повела берегом далеко, де не було людей. Костенко висихав на сонці і, схиливши голову, розглядав свої черевики якогось надзвичайного кольору. А Оля тихо мовила після довгого співчутливого мовчання:

— Буде час, покличуть вас, і доведеться залишити атомне ядро і взяти в руки щось не менш реальне і важливе... Приміром, нагана чи трилінійну, а ви... — В її голосі поєднувалося співчуття і неприховане презирство. — Ще говорите про бар'єри життя!..

Очі його набрякли, голова важчала. Він мовчав...

У вагоні він сидів, занурившись у куточку, коло синього вікна. Мовчав. Думав за Мурського. Дні і ночі просиджували вони разом над проектом високовольного устаткування, разом полювали на мізерного і могутнього атома... Але Мурський умів стріляти, а він...

Оля розповідала йому про всякі інститутські справи, про своїх подруг, про батьків, яких вона дуже скоро побачить... Та Костенко майже не чув її й відповідав розгублено і недоладно.

Кілька днів Костенко не виходив з кімнати. Уночі, в глибокій тиші, він писав вірші. Це був той період любовного натхнення, коли починають віршувати навіть головбухи і математики, і, можливо, саме тому, що Костенко був фізик, у нього не вийшло жодного рядку.

Невже Оля не простить йому його безпомічність? Невже на цьому крапка? Неясність становища додавала нових мук, і думка про Мурського гнітила ще більше. Так, Мурський умів робити те, чого не вистачає йому, Костенкові; саме через це йому довелося бачити на Оліному обличчі болісну прохолоду співчуття і, можливо, сьогодні він знайде в її очах крижинки байдужості, а може, й презирства.

В день Оліного від'їзду, шукаючи гантелі, Костенко виходив майже все місто. В кількох спортивних крамницях знайшов гантелі, але були вони занадто легенькі і здались йому якимись непривітними. Довелося йти на ринок. На ринку він довго блукав і вже ладен був ні з чим повертатись додому, коли побачив крамаря, що, замикаючи рундук, забивав гирею прогонича. А через годину у високому дзеркалі, повному сонячного проміння, злітала біла Костенкова рука в пузатою п'ятифунтовою гирею.

Увечері від'їздила Оля.

Вона зустріла його, рум'яна і радісна.

— А я думала, ми вже не побачимось перед моїм від'їздом,— привітно усміхнулась вона, відповідаючи Костенкові дужим стиском руки.

В цьому міцному стиску Костенко відчув щирість і п'янку теплість. Не вірячи собі, він неодривно дивився в Оліне обличчя, шукаючи виправдання своїх гнітючих догадок, але в очах її знайшов вогники променистої радості і тої ж таки розпалюючої теплоти. В жвавій розмові непомітно вигорали хвилини. Оля глянула на годинника, потім перевела очі на Костенка і промовила спокійно, трохи в бік схиливши голову:

— Зараз вже поїдемо. Ідіть, бо ще залишитесь у вагоні, а скочити на ходу вам же буде важко... — Вона засміялась і знову стиснула йому руку.

Костенко згадав чомусь свої сьогоднішні фізкультурні вправи перед дзеркалом, та сказати про них соромився. Не випускаючи Оліної руки, він підвівся з лави і близько схилився над її обличчям. Може він і не поцілував би її, коли б у цей час не смикнув поїзд.

Колеса стукали упевненіше, вагони пропливали швидше, і десь спереду маячила біла хусточка, здригалася в вітрі, меншала і, нарешті, зникла...

ВІДКРИТТЯ КІНО

Прийшли в нових костюмах парні
 В кіно на свято відкриття,
 Несучи запах перукарні
 І молодеचे завзяття.
 Прийшли із МТС дівчата,
 Що водять в поле трактори.
 Не скоро буде ще початок.
 Через години півтори.
 А покищо ідем в спортзал,
 Де саме зараз розпал гри,
 Де м'яч кидають на сигнал
 Механіки і слюсарі.
 Або ідем в бібліотеку ...
 Нас зустрічає тишина,
 Там спід зелених абажурів
 Світ електричний вирина.
 Нарешті в залі. Світ і тіні
 На білому екрані враз...
 Герої зняті в цій картині
 Не Валентіно, не Дуглас.
 Це хлопці трактора і домни,
 Що взяли в руки мікроскоп,
 Книжки і скрипки многотонні,
 Це ті, у кого твердий крок.
 Це ті, шляхи що прокладали
 І над землею і в землі,
 Що гори зрушили, зламали,
 Розбили вщент і рознесли.
 Вивчали техніку пілотів,
 Дівчат кохали гаряче,
 І вивчили музичні ноти,
 Поклавши скрипку на плече.
 І на екрані світ і тіні.
 І чути голос, чути сміх...
 Герої зняті в цій картині —
 Це може навіть ми самі.

ВІКТОР КОЗУЛЯ

НАРИС

— Ну, як, згода? Стрибаємо?

— Та одчепись ти він мене з своїм парашутом! — з досадою вилаявся я.

— Але ж ти служиш в авіації?

— Ну й нехай! Стрибнути встигну. Вчора дістав призначення в авіацію, а сьогодні ти хочеш, щоб я був льотчиком-парашутистом.

— Боїшся? А я завтра з тисячі метрів... От де дихну свіжим повітрям.

— Аджеж ти давно вже в авіації?

— Давно, але стрибаю я теж уперше. Та й Козуля сотий стрибок робив не одразу. І в нього був перший. Згода?

— Ні. Покищо не збираюсь. А на твій стрибок подивитись прийду.

Це було кілька місяців тому. Мій приятель льотчик Петров переконував мене стрибати з ним „на пару“. Признатись — я тоді побоявся. Одначе думка зробити стрибок уперто запала мені в голову.

Петров пішов.

— Стрибну і я, — промайнула думка і проповзла по спині легким, холодним дрожем. — Не буду, — знову вирішив я, а голубе небо невідступно вабило в свої безкраї хвилі.

Ходив на масові парашутні стрибки. Поступово звук бачити, як від літака відокремлюються невеликі безпорадні грудки, спостерігав, як розкриваються красиві шовковисті зонти. Уперто, настійливо думка западала в голову. Вже не пробігав по спині холодний дріж. Постало непереможне бажання. Кінець ваганням, — стрибаю.

Петров познайомив мене з Козулею, який прикріпив до мене парашутиста для ознайомлення з матеріальною частиною парашута.

Школу пройшов дуже швидко.

Я був зовсім готовий до стрибка і тільки ждав дозволу Козулі.

Для мене це був знаменний день. Рівно о шостій годині ранку я був уже на старті, де мене зустрів веселий, життера-

дісний інструктор парашутної справи — майстерний льотчик Віктор Дмитрович Козуля.

— А, новий парашутист! Нашого полку прибуває, — весело пожартував він.

Вітаємось. На старті бачу кілька десятків бійців. Вони енергійно обплутують себе ремінням парашутів, поправляючи й допомагаючи один одному.

— Боятися, чи ні? — подумав я, але ні в одного з них не прочитав в очах і тіні хвилювання. Їх бадьорі й засмагли обличчя дихали спокоем, певністю й силою.

— Вони змагаються на краще додержання правил стрибка й приземлення, — сказав мені Козуля.

— А де АНТ-9? — спитав я, маючи намір зробити стрибок з цієї прекрасної машини. Мені чомусь здавалося, що з неї робити стрибки легше, особливо перші.

— Вона днів зо два простоїть в ремонті. А сьогодні за планом ми стрибаємо з У-2.

Коло нас стояли два невеликі літаки.

— Твоя черга друга, — кинув він мені, влязачи в кабінку льотчика-спостерігача.

В першому польоті стрибав сам Віктор Козуля, який робив „пристрілку“, як і де зручніше стрибати, враховуючи вітер. Невелика безпорадна грудка на висоті шістсот метрів відокремилась від літака. Через кілька секунд над нею красивою змійкою злетів гігантський шовковий купол, а через десять хвилин Козуля, наче нічого не трапилось, сидів уже в кабіні льотчика, запропонувавши мені займати кабінку спостерігача.

Заглушивши мотор, він давав мені останні поради:

— Ти не хвилюйся, парашут розпуститься. Та він і не може не розпуститися. На висоті не нижче сто метрів не забудь розвернутись за вітром.

Я дивився в лице цьому славному, веселому, сміливому льотчикові. Міцно запали в пам'ять слова: „він не може не розпуститися“. Мацаю парашут, перевіряю кільце. Пригадую правила користування запасним парашутом. Спокій Козулі передається мені.

Стартер махнув прапорцем.

Дзвінко заревів мотор. Літак хитнувся і рвучко побіг по старту. А через кілька секунд земля почала провалюватись: літак набирав висоту.

Передо мною кілька приладів. Мою увагу притягав до себе висотомір. Стрілка його уперто рухається, описує дугу. Триста... чотириста... п'ятсот...

Перевіряю себе, пробую підвестися. Все гаразд. Хвилювання немає зовсім. Внизу пробігають масиви колгоспних і радгоспних полів. Попереду бачу спокійну, певну фігуру славного товариша Козулі. Він посміхається мені в дзеркало і щось говорить, але рев мотора покриває його голос.

Стрілка проминула сімсот, вісімсот, дев'ятсот. Зупинилась на тисячі. Літак іде по прямій.

Раптом завмирає заглушений мотор. До мене повертається усміхнене обличчя льотчика.

— Пора, — каже він.

Сміло підводжусь, хапаюсь руками за кабінку льотчика й вилізаю з своєї кабіни. Стараюсь робити все відповідно до правил. Ліва нога на крилі літака, права висить у повітрі. Козуля уважно стежить за моїми рухами.

— Праву ногу поставити на причіпну приступку фюзеляжа. Швидко виконую наказ.

Правою рукою берусь за кільце. Здається, все. В лице б'є холодний струм супротивного вітру.

Козуля востаннє окинув мене оком.

В очах читаю — все як слід.

Посміхається й спокійно передає останню команду:

— Плавненько, розворотом, вниз!

— Єсть! — машинально скрикую я, і зриваюсь в безодню. Дві-три секунди лечу без парашута. В лице хльоскає вітер.

— Можна, — вирішаю я, і правою рукою сильно смикаю за кільце парашута.

Неймовірно довга секунда... дві... три... Блискавкою вдираться думка про запасний парашут, але... щось з силою підхоплює мене під руки. Мимохіть кидаю погляд угору. Бачу красивий шовковий купол. А навколо мене на У-2 описує круг мій льотчик і ухвально махає рукою. Кидаю погляд вниз.

Передо мною величезна мальовнича панорама. Безмежні масиви колгоспних ланів, рухливі точки колгоспників. Спочатку я ледве бачу їх, а потім ясно вимальовуються групи колгоспників — вони сіють озимину.

Хвилювання зникло зовсім. Здається, ніби ця прекрасна заколихуюча коляска знайома мені давно, і я уже старий, випробуваний парашутист.

Викидаю нарочито приготовану для цього газету. Це умовний знак товаришам, що почуваю себе прекрасно.

Повільно насувається земля. Мене зносить до групи колгоспників, що сіють пшеницю. Несе, здається, прямо на сіялки.

Новий холодок гадюкою повзе по спині. Правду сказати, — дуже злякався.

— Ну, зараз каюк. Або ноги поламаю, або ребер недохват буде, — промайнула думка.

Однак на висоті двісті метрів течією вітру почало мене односити вбік.

— Ф-ф-у-у, — зітхнув я з полегшенням і почав готуватись до приземлення.

Приземлення — це найважливіший момент в парашутному майстерстві. Для вдалого приземлення треба виконати два

правила: ноги держати вкупі, напівзігнутими, щоб вони могли sprужинити й зменшити силу падіння. Друге правило — правильний розворот за вітром, тобто повернутися так, щоб вітер дув парашутистові в спину.

Наука дуже проста, але потребує уваги, спокою й не допускає розгубленості.

Спокій знову повернувся до мене.

Перевірив розворот за вітром — виходить добре.

Приготувався, і через кілька секунд зробив приземлення метрів за кілька від сіялок.

До мене підбігли два колгоспники. Один з них тоном бувало парашутиста кинув:

— Ви приземлились добре.

Він правий. На цих колгоспних полях щодня відбуваються десятки стрибків, і це навчило його відрізняти добрі від поганих.

— А хіба бувають погані стрибки? — жартома питаю.

— Поганих не бачив, але деякі забувають розвернутись, і їх перекидає на спину. А це вже негаразд.

— А вам хочеться стрибнути з парашутом?

— Будуємо в колгоспі вишку, буду стрибати, а восени йду до армії, там мене всього навчать.

А літак льотчика-інструктора вже знов поплав у висоту, з новим бійцем, для нового стрибка.

Увечері зібрались ми в лагерному домі Червоної армії. До нас підійшов Козуля.

Молоді льотчики одразу оточили його. Розговорились.

— Скільки чоловік зробили сьогодні стрибки?

— Та чимало, план перевиконаний, — жартує Козуля.

— Як перевиконаний?

— А дуже просто. За планом має стрибати група бійців або начскладу, а тут, дивись, трапився болільник — командир іншої частини, дружина командира або молодь з аероклубу.

— І ви нікому не відмовляєте?

— Як то нікому? Коли є дозвіл командування та довідка від медичної комісії, коли товариш пройшов підготовку, вивчив парашут, потренувався на розворотах, тоді допускаю. А таких випадків у нас тепер чимало. Та і з вас багато хто стрибав теж понад план. От Бурлака, „старий“ парашутист, сьогодні о шостій ранку зробив стрибок.

— А в мене днів зо два ноги боліли після стрибка, — зауважив один боець.

— Погано приземлились, значить, — пояснив Козуля.

— А з вами хіба не траплялось?

— Покищо ні, та, мабуть і не трапиться. Але я до стрибків звик. У мене це з дитинства. Дома раз-у-раз з паркана стрибав, підріс — стрибав у цирку.

— Як у цирку? — здивувались ми.

— Дуже просто. Льотчиком - парашутистом я не родився. До цього довелося мені працювати поси́льним, рисувальщиком, каменярем, електриком, кабельщиком, клепальщиком і розмітчиком. Але це ще не все. За своє двадцятивосьмилітнє життя пережив я дуже багато. Моею останньою роботою перед службою в Червоній армії був цирк.

— Цирк? А що ви там робили?

— Теж стрибав. Я був не поганим повітряним гімнастом, і публіка завжди проводжала мене гучними оплесками.

Ми попросили його розповісти нам, як він став парашутистом.

— Скільки б не літав, — розповідає він, — усе здавалося мало і чогось бракувало. Часто в повітрі, сидячи в кабіні літака, за рулями керування, думав: добре б кинутись у повітря самому, без літака, по-справжньому відчутти повітря.

Незабаром бажання його справдилося. На весні 1932 року Козуля робить свій перший стрибок з парашутом.

— Після цього, — каже він, — я зрозумів: справдилось те, за чим я нудгував, літаючи в літакові, чого мені не ставало.

Чудовий цирковий гімнаст, Віктор Козуля тепер чудовий повітряний гімнаст - парашутист, що зробив близько ста п'ятидесяти стрибків з літака.

Тривалим тренуванням, упертою роботою він виробив у собі властивості чудового парашутиста, майстра парашутного стрибка. Це далось його не зразу. Але кожен новий стрибок був його рухом вперед, зміцняв навички. Кожен новий стрибок він ускладняв, намагався зробити не схожим на попередній, щоб кожного разу схопити щонебудь нове.

— Тепер я роблю тільки експериментальні стрибки. Вже пробував стрибати з віража, з петлі, збираюсь стрибати з штопора.

— Ви стрибали тільки з військових літаків? — спитав один з бійців.

— Ні. Я пробував стрибати з усіх цивільних і військових літаків. Ріжниці майже ніякої. Весь секрет у тому, щоб уміло відокремитись від літака, вчасно смикнути за кільце, правильно, за вітром, розвернутись і добре зустріти землю.

Льотчик Козуля у нас дуже популярний. Це не випадково. Не тільки льотно - технічний склад, але й кілька сотень робітничої молоді, кілька десятків жінок зробили стрибки під його керівництвом.

Досить тільки з'явитись йому поміж бійців, як одразу його засипають просьбами й запитаннями:

— Товаришу інструкторе, коли моя черга стрибати?

— Товаришу Козуля, у мене є вже довідка від лікарів. Коли прийти до вас?

Всім відповідає легко, спокійно, ласкаво:

— Парашут вивчили? Зайдіть до парашутної і потренуйтеся на розворотах, а через кілька днів приходьте до мене.

У кожного мимохіть виникає непохитна віра в парашут, певність, що стрибок скінчиться добре. І не дарма.

— Вітя, скільки чоловік під твоїм керівництвом зробили парашутні стрибки? — спитав я.

— Приблизно тисяч із три. Це з активістами-тсоавіахемівцями.

— А скільки жінок?

— З них покищо підготував тридцять парашутисток. Слід сказати, що поводять вони себе не гірше за бійців. Справжні тобі повітряні гімнасти. Недавно вивозив я одну дуже молоду дівчину. Признатись, в цей момент я особливо хвилювався. Я сам надів їй парашут і кілька разів перевірів, як вона засвоїла правила стрибка. А що як злякається, — думав я. Посадивши її в кабінку спостерігача, я плавно повів літак у висоту, уважно стежачи в дзеркало за своєю юною супутницею. Однак поводи́ла вона себе навдивовижу спокійно. Її голубі очі іскрились молодим завзяттям і в усій її юній фігурі почувались певність і сила. Згадалась оцінка, яку дав їй секретар аероклубу: „Це наша найкраща ударниця-комсомолка“.

Спокійно я дав їй останню команду:

— Плавненько, вниз.

Вона посміхнулась, і спокійно пішла в глибочінь. Мимохіть я втупив очі униз. Через чотири-п'ять секунд вбік від юної парашутистки одскочила сліпучо біла шовкова змійка, і дівчина опинилась під куполом гігантського зонта. Через кілька хвилин вона успішно приземлилась, блискуче склавши іспит волі, відважності й мужності.

— Чи траплялися у вашій практиці нещасні випадки? — питали бійці.

— Всі три тисячі приземлилися добре. Та інакше й бути не може. Наш радянський парашут має бездоганні властивості. При правильному інструктажі можна усунути не тільки нещасні випадки, а й будьякі найлегші пошкодження.

— А ви хвилюєтесь, коли ваші вихованці залишають літак?

— Ні. Я просто напружую всю свою увагу на те, щоб виховати в них віру в парашут і спокій. Здебільша це мені щастить зробити. Мої учні залишають літак спокійними, і рухи їх повні рішучості.

В серпні місяці Козуля робив стрибки в озеро. Спочатку він зробив один за одним десять стрибків, а через кілька днів — шістнадцять.

Шістнадцять стрибків...

Шістнадцять разів, як легка птиця, злітав літак, шістнадцять разів на крилі літака з'являлася точка, повільно відокремлювалася від літака і нестримно наближалась до води.

Певна рука інструктора спокійно виривала кільце, і шовковий купол злітав над головою летючої людини.

Сотні очей впивалися в цю падаючу в воду грудку. Колгоспники, колгоспниці та дітвора з найближчого села з тривогою дивились на відважного пілота.

— Ой, утопиться!

— Пропав чоловік!

— Давайте неводи, шукати будемо.

Так говорили колгоспники.

Зовсім інакше думав Козуля.

„Шукати“ не довелось. Він вправно керує своїм падінням, ковзає, не даючи однести себе вбік. Звільнившись від причіпної системи, він на висоті кількох метрів від озера відривається від парашута й каменем падає в воду.

— Баня холодна, — жартома кричить він, виринувши на поверхню й прямуючи до берега.

Швидко мчить по воді легка чергова байдарка, підхоплює кинутий у воду парашут і везе його до берега.

Козуля швидко вдягає запасний сухий комбінезон і ковтає шматок шоколаду.

А колгоспники роєм обступили розвішані мокрі парашути.

— Диви, шовковий!

— От би мій бабі на кофтинку!

— А рибу він нам, не бійсь, усю полякав. Сидить, мабуть, на дні.

Лікар перевіряє пульс.

— Продовжуйте, — зауважує він.

Козуля продовжував, зробив шістнадцять стрибків, побивши всі існуючі до цього часу рекорди на стрибки в воду.

Увечері того самого дня його оточили кореспонденти газет і бійці.

— Яке у вас самопочуття після таких головокрутних польотів? — питали його.

— Голова крутиться у людей незвичних, а я уперто щодня тренуюсь.

— Алеж це нечуваний рекорд!

Завжди веселий, говіркий і життєрадісний, Козуля дуже мало говорить про себе.

— Нічого тут особливого нема. Я льотчик, борець Червоного повітряного флоту. Раз я зробив шістнадцять стрибків підряд — значить, це можливо. Потрібні тільки бажання й напосідливість.

— А, падаючи в воду, ви не забились?

— Я завзятий спортсмен. Це моя стихія. Тому моє тіло звикло до різних стрибків, ударів та несподіванок. За моїх сто з лишком стрибків бували в мене всякі становища. Каприз вітру або нерівність ґрунту — все це ускладнює результат стрибка, але я гімнаст, і землю зустрічаю спокійно і смі-

ливо. Парашутна справа у нас не для показу або хвастощів. Це не молодецтво, а строго продумана мужність, і вона міцно вкоренилася у нас в масах. Наприкінці серпня до мене завітав один командир і заявив, що він хоче зробити стрибок. Я безумовно погодився, але запропонував зробити це в вересні, бо всі стрибки на серпень у мене були вже розподілені. Товариш попросив поза чергою. Виявилось, що він змагається з дружиною, і в його договорі в такий пункт: „До першого вересня зробити стрибок з парашутом“. Я допоміг йому виконати цей пункт договору, а решту він успішно виконує сам.

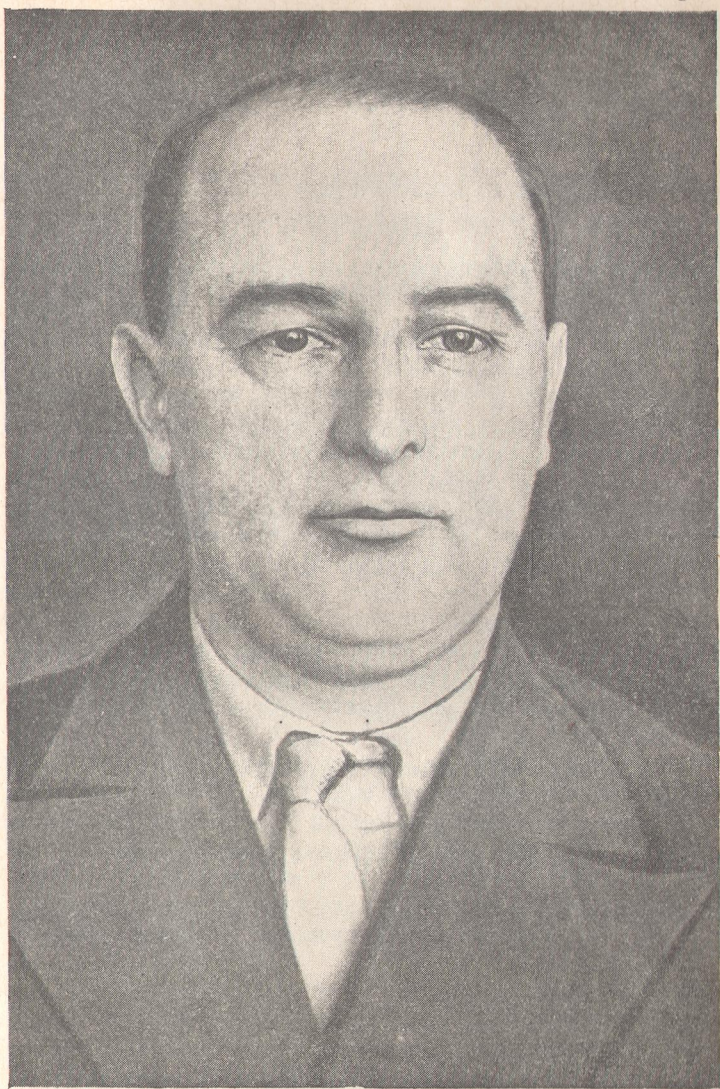
Козуля вийшов. Ми продовжували розмову.

— Здорово у нього все це виходить!

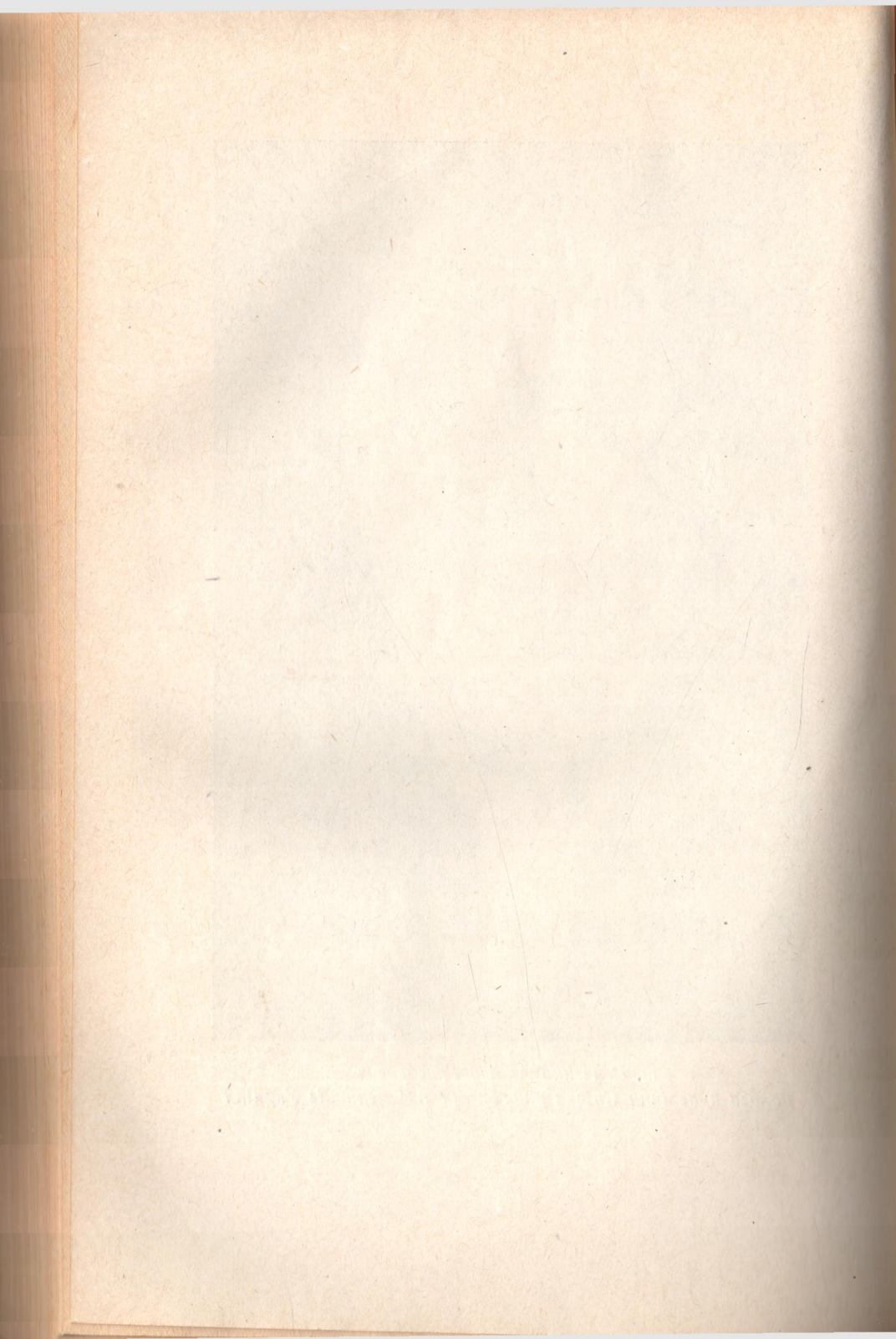
— Так, він майстер. Першорядний майстер парашутного стрибка.

ПОШИРЕНИЙ ПЛЕНУМ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

В столиці радянської України, в Києві, 25—27 квітня цього року відбувся другий поширений пленум правління Спілки радянських письменників України. Цей пленум відіграв виняткову роль у розвитку української радянської літератури й літературі народів УСРР. В пленумі взяв участь актив радянських письменників України. На пленумі, зустрінуті ораціями присутніх, виступили з великими промовами секретарі ЦК КП(б)У тт. С. В. Косіор і П. П. Постишев та голова РНК УСРР П. П. Любченко. Пленум дав глибокий аналіз пройденого радянською літературою України творчого шляху за три роки від квітневої постанови ЦК ВКП(б) 1932 року. Цей огляд зробив у своїй широкій, змістовній доповіді т. А. Г. Сенченко—голова правління СРПУ. Другий поширений пленум починає новий, ще вищий етап розвитку й будівництва радянської літератури квітучої України, невід'ємної частини великого СРСР.

т. Сенченко Антон Григорович
Голова правління Спілки радянських письменників України

ЗАВДАННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

ДОПОВІДЬ НА ПЛЕНУМІ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ
УКРАЇНИ 25 КВІТНЯ 1935 РОКУ

Завдання радянських письменників і нашої Спілки надзвичайно відповідальні, складні й почесні. Ці завдання визначає наша велика більшовицька партія. Йосиф Віссаріонович Сталін своїми повсякденними вказівками, увагою й піклуванням указав радянським письменникам великий, прекрасний шлях радісної творчості.

Ухвала ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року і далші заходи ЦК партії надзвичайно поліпшили умови для могутнього піднесення й розквіту радянської літератури цілого СРСР.

Перший з'їзд радянських письменників Союзу, що проходив під головуванням великого пролетарського письменника, керівника спілки радянських письменників — Олексія Максимовича Горького, демонстрував даліше зростання нашої радянської літератури — найідейнішої, найпередовішої літератури в світі.

Водночас з піднесенням радянської літератури цілого СРСР міцно зростає, завдяки великій увазі й допомозі ЦК КП(б)У, радянська література на Україні. Цей ріст відзначив перший з'їзд радянських письменників України. Про дальший розвиток радянської літератури у нас на Україні свідчить кількісне і якісне зростання художньої продукції українською, єврейською, російською, молдавською, польською, грецькою та іншими мовами.

Особливо помітно зростає наша українська радянська література останні три роки. Ухвали ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)У відіграли величезну роль у справі розвитку радянської літератури, усуваючи ті перешкоди, що стояли на її шляху, і розв'язуючи великі творчі сили радянських письменників України.

Які ж художні твори дали за останні три роки радянські письменники України, що їх з величезним інтересом і любов'ю читає багатомільйонний читач нашої великої соціалістичної батьківщини? Які образи створила наша література, відображаючи величезні процеси побудови соціалістичного суспіль-

ства, які художні цінності внесла радянська література України в скарбницю всесоюзної радянської літератури?

Які завдання в зв'язку з цим стоять перед цілою нашою Спілкою, перед нашими письменниками?

На ці питання дали відповідь радянським письменникам України ЦК КП(б)У і персонально товариші Косіор і Постишев. Ви знаєте про те, що протягом останнього місяця в ЦК партії відбувся ряд бесід з комуністами-письменниками і безпартійними письменниками. В цих бесідах було поставлено низку актуальніших, надзвичайно важливих питань. Корінне питання, що було поставлене ЦК, це — питання про розгортання творчої роботи.

Павло Петрович в одній з цих бесід запитав письменників: „Скажіть, товариші, що вам перешкоджає у вашій творчій роботі?“ Цим він дуже влучно схопив саме основне, що перед нами зараз стоїть. Дійсно, на що треба звернути нам увагу, щоб величезні творчі можливості розгорнулися на всю широчінь? Треба сказати прямо, що на це запитання Павла Петровича наші товариші не спромоглися дати відповіді, яка дійсно б давала аналіз сучасного етапу розвитку нашої літератури на Україні.

Відповідь на це запитання дали самі секретарі ЦК партії. Вони вказали активові письменників і цілому нашому колективові шлях дальшої роботи, вказали на наші корінні завдання. У цих бесідах виявилось, що в Спілці останнім часом значно послабилася творча робота. Почалися неполадки, непорозуміння. Все це свідчило про те, що консолідація письменників, які стоять на платформі радянської влади і прагнуть брати участь у соціалістичному будівництві, відбувається незадовільно.

Колектив письменників повинен бути міцним дружнім колективом, який під керівництвом партії реалізує завдання в галузі художньої літератури. Без цього не можна далі розгортати роботу. Секретарі ЦК вказали нам конкретний шлях, як треба далі розгорнути роботу, щоб піднести на вищий щабель консолідацію, творчу активність письменників нашої Спілки.

На цих бесідах в ЦК КП(б)У яскраво виявилось недовір'я до значної частини безпартійних письменників з боку комуністів-письменників. Широкий актив безпартійних письменників не відчував того довір'я, на яке він заслуговує. ЦК викрив цю хибу, дав завдання якомого скоріше ліквідувати таке неприпустиме становище.

Павло Петрович в останній бесіді з безпартійними письменниками надзвичайно яскраво і гостро поставив це питання так: у нас, на Україні, надзвичайно складні, гострі форми класової боротьби, ми викрили останніми роками рештки українських націоналістів, троцькістів. Ми знаємо, що вони

були і серед письменників і вели свою шкідницьку роботу. Дехто з письменників попав навіть в полон до цих контрреволюціонерів - націоналістів. Ми це добре знаємо. Розгромивши націоналістів - контрреволюціонерів, очистивши лави письменників від ворогів, ми подали руку і допомогли всім чесним безпартійним письменникам, які були в тій чи іншій мірі під впливом ворогів, порвати з цим класово-ворожим впливом.

Павло Петрович сказав: не повертайтеся до цього минулого. Весь колектив письменників повинен створити зараз такі умови тим письменникам, хто був під впливом цих ворожих елементів, щоб допомогти їм цілковито порвати з минулим і виступити єдиною, монолітною організацією, що працює під керівництвом партії та її ЦК. Павло Петрович надзвичайно влучно сказав: „Підпадайте під вплив тільки однієї організації — під вплив партії і її ЦК“. (Оплески). Тоді можете бути певні, що шлях ваш буде шляхом великої, прекрасної, творчої літературної роботи.

Товариші Косіор і Постишев у зв'язку з цим порадили безпартійним письменникам зміцнити свій зв'язок з ЦК. Вони закинули безпартійним товаришам: „Чому ви, коли були такі негативні явища в роботі Спілки, не звернулися в культпроп ЦК до т. Ашрафяна, не звернулися до секретарів ЦК?“ Треба надалі всю нашу роботу так скерувати, щоб зміцнити партійне керівництво роботою письменників, щоб наші письменники дійсно почували себе повноправними, передовими громадянами нашої соціалістичної батьківщини.

Ці вказівки секретарів ЦК ми приймаємо, як такі директиви, що будуть найдорожчими, найулюбленішими настановами у всій нашій творчій роботі.

І. УКРАЇНЬСКА РАДЯНЬСКА ЛІТЕРАТУРА

Українська радянська література, що в загальному літературному процесі у нас на Україні (українська, російська, єврейська, молдавська й інша література) відіграє провідну роль і значення, за останні три роки зробила значний крок уперед. За цей час з'явився ряд визначних творів, що безперечно мають велике значення. Помітно зросла за цей час українська драматургія. Однак, не можна заперечувати і того, що величезні можливості, які має наша українська література і взагалі вся радянська література на Україні, далеко ще не реалізовані.

1. УКРАЇНЬСКА ДРАМАТУРГІЯ

Мені здається, що перше слово має належати нашій українській драматургії. Вона за останні роки зробила особливо помітний крок, посівши значне місце на всесоюзній сцені.

Зупинюся коротко на творчій роботі тт. Корнійчука, Микитенка, Первомайського, Кочерги.

О. Корнійчук за останні два роки зробив великий крок у своєму розвитку. Його п'єса „Загибель ескадри“ стала видатним явищем не тільки в українській радянській драматургії, а й у всесоюзній.

„Загибель ескадри“—це героїчна епопея, побудована на матеріалі громадянської війни 1918 року. В ній Корнійчук відтворив героїку людей пролетарської революції—матросів Чорноморського флоту.

П'єса дає дуже яскраву картину складної історичної дійсності, дає майстерну характеристику класових сил того часу. „Загибель ескадри“ творить нову лінію героїчного радянського театру.

Не зважаючи на тяжку поразку Чорноморського флоту під натиском імперіалістичної інтервенції і внутрішньої контрреволюції, „Загибель ескадри“ звучить міцним пролетарським оптимізмом. Цей основний мотив проходить через усю п'єсу і художньо конкретизується в розвитку образів матросів-більшовиків, в напруженому наростанні перед трагічним фіналом потоплення ескадри.

„Загибель ескадри“ дістала другу премію на всесоюзному конкурсі 1933 року і йде в багатьох театрах по цілому Радянському Союзу.

У своїй останній п'єсі „Платон Кречет“ Корнійчук робить потужний крок уперед. Величезний успіх цієї п'єси загально-відомий. Численні диспути навколо п'єси і постава її в театрі ім. Франка, ім. Шевченка (Харків), у МХАТ'і і в багатьох містах цілого СРСР свідчить про те, що автор художньо і яскраво подав цю актуальну, хвилюючу тему соціалістичної сучасності.

У п'єсі „Платон Кречет“ Корнійчук гостро і сміливо ставить проблему боротьби за продовження людського життя, дає тип нового радянського інтелігента, відважного спеціаліста-експериментатора, бійця за розвиток медичної науки. Драматург у цій п'єсі сміливо ставить питання, що має величезне вселюдське значення. Надзвичайно вдало й правдиво Корнійчук показує у цій п'єсі роль більшовицької партії у вихованні людей, керівництві їх творчою роботою і спрямуванні їх особистого життя.

Автор виявив велику драматургічну культуру, майстерність скupo й просто змальовувати образи.

Своїми останніми двома талановитими п'єсами Корнійчук, безперечно, впливає на зростання драматургії цілого Радянського Союзу.

Треба відзначити, що театри ім. Франка і ім. Шевченка, спираючись на глибокий зміст п'єс, на їх яскравий реалізм,

змогли з особливою силою продемонструвати свої мистецькі можливості. П'єси дали їм сильну творчу зарядку.

Тов. Корнійчук має надзвичайно цінні й глибокі вказівки щодо своєї дальшої творчої роботи. Їх прекрасно сформулював у своєму виступі на II Київському обласному з'їзді рад товариш Постишев:

„Пиши, тов. Корнійчук, краще і працюй над собою більше. Пиши правду соціалістичного життя, але, щоб показати правду нашого соціалістичного ладу, не бери слабких, а рівняйся по тих, які дужі, в яких крок твердий, розмах сильний, в яких більше ударів у ціль. Рівняйся по тих, зображуй тих, хто вже виявив себе, хто навчився будувати нове життя, хто трактор опанував, комбайн, техніку. По цих рівняйся і на них рівняй свого читача. Бо той, хто піддається труднощам боротьби і по слабких ділянках визначає нашу велику роль та завдання, той неминуче приречений до творчої безплідності, до творчої смерті“.

Іван Микитенко протягом останнього триріччя дав три п'єси. Особливої уваги заслуговують „Дівчата нашої країни“ і „Соло на флейті“. У цих п'єсах драматург досягає дальшого поглиблення в розробці актуальної соціальної теми і дальшого підвищення драматургічної культури, що яскраво виявилось ще в таких його попередніх, дуже популярних, майстерних п'єсах, як „Диктатура“, „Кадри“.

У п'єсі „Дівчата нашої країни“ Микитенко яскраво показує роль і місце жінки в соціалістичному будівництві, показує відносини між колективом і членами колективу, показує, як соціалістична праця формує соціалістичний побут.

У своїй останній п'єсі „Соло на флейті“ драматург показує філософію і мораль класового ворога та його прибічників в умовах розгорнутого наступу соціалізму, показує, як партія керує викриттям класового ворога та його помічників.

Ів. Микитенко в „Соло на флейті“ в сильних сатиричних рисунках малює образи класового ворога, кар'єристів, дворушників. Слабше, на жаль, обрисовані позитивні герої п'єси.

Протягом всієї драматургічної роботи драматург розроблює жанр соціальної драми, новий жанр революційної комедії і радянської сатири.

Микитенко є по суті основоположник радянської драматургії України і впливає на розвиток драматургії цілої нашої радянської країни.

Л. Первомайський за останні роки написав п'єси „Вагрова ніч“, „Початок життя“. Марксистська критика справедливо кваліфікує Первомайського, як видатного співця комсомолу. В його творчості — це генеральна тема.

У своїх п'єсах Первомайський показує героїзм комсомолу, його відданість більшовицькій партії, пролетарській революції, його участь у боях з класовим ворогом, його героїчні

жертви в цих боях. Мотиви молодості й радості, боротьби за нове життя, аналіз проблем соціалістичної сучасності, проблем взаємин старої гвардії більшовиків і молоді, роль комсомолу в побудуванні соціалістичного життя,—таке коло питань розв'язує драматург у своїх п'єсах.

Характерні властивості драматургії Первомайського — романтичний пафос, емоційально насичене поетичне слово, сильний, напружений хід драматургічного тексту.

У своїй останній п'єсі „Ваграмова ніч“ драматург розв'язує жанр проблемної драми. Ця п'єса має значення з погляду дальшого формування віршованої радянської трагедії. У ній Первомайський майстерно створює образ старого більшовика, професіонального революціонера, який керує підготовкою повстання.

Первомайський дуже вдало демонструє застосування віршової техніки в драматургії.

Іван Кочерга — драматург старої генерації. Початок його діяльності припадає ще на дореволюційні часи, хоч друкувати і виставляти свої п'єси він почав уже після Жовтневої революції. І. Кочерга написав понад десяток п'єс. До останніх років він стояв осторонь радянського літературного процесу і тільки після „Майстрів часу“, — п'єси, премійованої на всесоюзному конкурсі, — Кочерга притяг до себе увагу радянської критики і театрів.

І. Кочерга майстерно й оригінально побудував свою п'єсу „Майстри часу“. Ідейно-філософська проблема п'єси — розуміння темпів і часу у майстрів життя — більшовиків, і мертва, ідеалістична філософія буржуазного суспільства в особі майстра точних механізмів Карфункеля. Перемагає матеріалістична філософія більшовиків, які керують часом і темпами, підпорядковуючи їх великій меті — соціалістичній перебудові життя.

Дуже вдало автор показує жалюгідність і приреченість людей буржуазного суспільства, що вірять в іманентні закони часу (граф Лундишев і Карфункель), і разом з тим яскраво й переконливо показує могутню силу більшовиків, які, керуючись матеріалістичною діалектикою, виходячи з законів класової боротьби, перемагають старе.

П'єса — глибока, вдумлива, філософська, добре розроблений сюжет, є ряд гострих ситуацій, майстерне слово, велика драматургічна техніка. П'єса ця йде в українських театрах і театрах цілого Радянського Союзу.

Слід звернути увагу наших театрів і нашої критики на п'єсу Кочерги „Пісня про свічку“, що вже давно вийшла друком. Це — цікава історична українська п'єса, що бере за собою нову тему: боротьбу ремісничих цехів з феодалськими князями. Місце дії — Київ, час — кінець середньовіччя. У п'єсі дано широке тло соціально-побутових відносин, цікавий фольклорний матеріал, оригінальна побудова деталей.

Такі позитивні риси нашої української драматургії і її видатних майстрів. Нема потреби зупинятися зараз на окремих недоліках і хибах,—головне не в цьому. Головне в тому, щоб наші драматурги не заспокоїлись, не зазнались, не запаморочились від успіху.

За останній час чимдалі зростають і такі драматурги, як С. Голованівський, що написав п'єси „Смерть леді Грей“ і „Марія“. На цю останню п'єсу ми звертаємо увагу наших театрів. Мокрієв написав п'єси „Двобій“, „Віддай партквиток“.

Останніми роками виступили з рядом п'єс також українські прозаїки: Ю. Смолич („По той бік серця“), Аркадій Любченко („Земля горить“).

2. УКРАЇНЬСЬКА РАДЯНЬСЬКА ПОЕЗІЯ

Українська поезія в далеко меншій мірі, ніж драматургія, використала в своїй величезній можливості; однак, і вона дала нашій країні ряд яскравих творів. Значних успіхів досягли українські радянські поети в ідеологічному зростанні, в актуалізації тематики, в своїй художній культурі, загальному розмаху творчості. Провідне місце в українській поезії посідає Павло Григорович Тичина (Оплески).

Павло Тичина за останні три роки написав збірки „Чернігів“, „Партія веде“, вірш „Пісня про Кірова“ та ряд інших, опублікованих у пресі.

Протягом останнього періоду П. Г. Тичина в своїй творчій роботі фіксує увагу на актуальних питаннях соціалістичного будівництва.

Треба особливо підкреслити той надзвичайної політичної ваги факт, що Павло Григорович в найгостріший період класової боротьби на Україні, розгортання соціалістичного наступу і шаленої активізації контрреволюційних націоналістів виступає з книжкою „Чернігів“, в якій на повний голос оспівує соціалістичну реконструкцію, в гострій сатиричній формі картає „українське варшавське сміття“. В цій роботі він заявляє, що теорія Леніна — Сталіна незламна, що правда за радянською владою, що капіталізм історично засуджений на смерть:

Пани мої ріднесьнікі,
собаки сучині,
танцюйте, не танцюйте —
до танцтерору зучені,
не витанцюється...

Наприкінці 1933 року, після розгрому контрреволюційних націоналістів, Тичина виступає з новою збіркою „Партія веде“, в якій оспівує більшовицьку партію, її керівництво і перемогу над класовим ворогом, оспівує нових людей — справжніх творців соціалістичної радянської країни („Пісня трактористки“ і ін.).

В „Партія веде“ Тичина дає такі політично конденсовані музикальні строфи :

То нехай собі як знають
божеволіють, конають,—
нам своє робить :
всіх панів до 'дної ями,
буржуїв за буржуями
будем, будем бить !
будем, будем бить !

Тичина на новому етапі створює зразки нової революційної пісні, сприймаючи найкращі традиції творців революційної пісні минулих епох.

На цьому етапі свого ідейного росту поет категорично і ґрунтовно перебудовує всю свою стару поетику в напрямі реалістичного відображення соціалістичної тематики, досягає високої культури в цій перебудові.

З переходом до тематики, яка відбиває нову історичну епоху, яка охоплює останні досягнення людської науки, мислення, техніки, П. Г. Тичина водночас вишукує нову форму, ще вищу, ще досконалішу, ніж попередні, в яку вкладає великі проблеми нашої соціалістичної сучасності. Це відкриває нові, велетенські перспективи для дальшого розвитку видатного музично-пісенного дару поета.

Павло Тичина вже багато років працює над великим історичним твором, в якому дає широке полотно селянських рухів XVIII сторіччя на Україні. Павло Петрович висловив побажання, щоб т. Тичина якнайскоріше закінчив цей твір і написав велику річ про нашу сучасність. Поет працює зараз над поемою про Щорса. Велику роботу веде він над перекладами кращих зразків поезії народів СРСР.

Павло Тичина широко відомий найширшим трудящим масам радянської України і цілого Радянського Союзу. Його твори публікуються в українській і всесоюзній пресі.

Ми певні, що Павло Григорович успішно здійснить свої великі творчі плани і дасть країні грандіозні художні полотна. (Оплески).

Л. Первомайський в останні роки робить новий міцний крок у своєму поетичному розвитку. За останні роки він написав „Пролог до гори“ та інші поезії. Поет і далі росте і розвивається як талановитий співець комсомолу. Його творчість перейнята відданістю комсомолові, більшовицькій партії.

В своїй поемі „Маузер Фіногена Борового“ він пише:

Будем славити молодість,
дружбу
і мужність велику.
Будем славити труд і бої
і затиснену зброю в руках !
Будем славити радість життя

і до смерті,
до згуби,
до віку
нашу відданість партії
й імені більшовика.

У цій поемі автор показує трагедію бійця - комсомольця, який не зумів перейти від громадянської війни до соціалістичного будівництва.

Поет багато працює над створенням яскравих образів героїв громадянської війни. У нього є недоліки і труднощі, однак він їх успішно перемагає. В останніх творах Первомайський висвітлює сучасні проблеми соціалістичного будівництва. Поет користується народною творчістю, пісенністю, і це треба відзначити, як позитивні риси в його творчому зростанні.

Максим Рильський за двадцять п'ять років творчої роботи пройшов складний шлях.

В останні три роки він стає на шлях розриву з українським націоналізмом, з неокласичною поетикою і робить величезний поворот до радянської дійсності.

У поемі „Марина“, по суті замовченій нашою критикою, він показує шлях закріпаченої української жінки в минулому. У збірці „Знак терезів“ поет показує приреченість капіталізму і розгортає образи людей соціалістичного будівництва („Дніпрельстан“, „Київ“ та ін.).

Рильський в одному вірші з циклу „Знак терезів“ пише:

Бійці єднайтесь. Не дрімай,
стороже!
Безкрилу тьму навіки переможе
Визвольник людства, вільний пролетар!

Максим Рильський декларує обов'язок поета і громадянина, бажання віддати весь свій хист на користь пролетаріату.

Він виступає сьогодні проти націоналізму, проти так званих „нейтральних“ тем, рішуче засуджуючи свій колишній шлях.

По брудних дорогах ішов,
Та годі блукання брудного!
Віддам тобі серце і кров,
Нова моя, нова дорога.

Рильський багато працює над перекладами Лермонтова та Пушкіна. Надзвичайно важливо, щоб поет надалі головну увагу приділяв не стільки злободенним віршам, скільки великим полотнам нашої соціалістичної дійсності, щоб він закріплював і поглиблював свій поворот у створенні могутніх позитивних образів нашої героїчної епохи.

Однак це можливе лише тоді, коли він остаточно порве з націоналізмом, з неокласикою. В противному разі творчість його буде не наша, ворожа нам.

Іван Кулик один з перших виступає на Україні з пролетарськими поезіями. Останні роки він виступив з рядом

творів („Змужніла молодість“ і ін.), в яких висвітлює класову боротьбу пролетаріату в капіталістичних країнах, оспівує соціалістичне будівництво в нашій країні, нашу велику більшовицьку партію.

В останньому творі „Пісня про Щорсову славу“ Іван Кулик оригінально малює образ Щорса. Про цю славу Щорса він пише:

В морі між матросами,
В небі з літаків,
Ланками колгоспними
Посеред степів
Про діла про Щорсові
Не вибухає спів.
На заводі хор співа
Звітами звияг,
Пісня паровозова
Вторить на путях,
Що відвага Щорсова,
Що наснага Щорсова
Нас веде в життя!

Поет багато працює над сучасним українським фольклором. Останні роки І. Кулик працює над поемою „Софіївка“, в якій показує нашу сучасність.

Не може бути сумніву, що т. Кулик, змігши тепер всю свою увагу приділити творчій роботі, дасть нашій країні нові художні твори. (Дружні оплески).

М. Бажан пройшов в українській літературі складний шлях. Останніми роками він пориває з буржуазно-націоналістичною ідеологією і засуджує свої твори, в яких був виразником класово-ворожої нам ідеології в поетичному містечті.

Ряд поетичних документів останніх двох років безперечно свідчать, що лінія перебудови в творчості Бажана все міцнішає. Такі сильні поетичною культурою поеми, як „Число“, „Трилогія пристрасті“, „Смерть Гамлета“, „Прозорість“ і остання річ — „Ніч перед боем“, безперечно, є документами звільнення поета від ворожої ідеології, від рафінованого буржуазного індивідуалізму, від поетики буржуазного романтизму.

У „Смерті Гамлета“ Бажан категорично засуджує свої ідеологічні збочення й вагання, кваліфікуючи інтелігентський гамлетизм як шлях до фашизму. Бажан стає в лави будівників соціалізму.

У поемі „Прозорість“ поет майстерно відтворює могутність і пафос творчих сил соціалістичного суспільства.

Остання його поема — „Ніч перед боем“ дає яскравий образ Кірова під час його роботи в Баку. Надзвичайно глибокий філософський аналіз цього твору дав у своїй статті в „Літературній газеті“ П. Г. Тичина, майстерно вказавши поетові конкретний шлях дальшої перебудови:

„Нехай не гнівається на нас Микола Платонович,— пише т. Тичина,— а ми б дуже йому радили на цю саме хибу звернути свою увагу. Подавати дієвих осіб в реальному звучанні, реальною мовою. Тим більше, що це вже в багатьох випадках М. Бажанові, треба сказати, вдається, та й непогано вдається“.

Дійсно, у Бажана є такі прекрасні місця про реальну дійсність:

Стелив він пропахнену порохом бурку
на синій, крихкий, як мороз, солончак.

* * *

Порипує ремінь на сумі
з походним привичним добром.
Блокнот для нотаток і формул,
один з неодмінних припасів,
чіткий, як пунктир астронома,
і точний, немов метроном;
учетверо складений аркуш
травневого номера „Правды“
із закликом до закавказців,
із ленінським мудрим листом.
Обтріпаний том Менделєєва
про склад Пенсільванської нафти,
і, вірний учасник дозвілля,
Некрасова вибраний том.

Саме на цю роботу над майстерним втіленням в поезії нашої радянської реальної дійсності і слід звернути головну увагу т. Бажанові.

Тов. Бажан провадить зараз велику роботу над перекладом з грузинської мови Шота Руставелі.

Ми сподіваємось від Бажана дальших успіхів в остаточному переборенні своєї старої, хибної поетики, сподіваємось нових видатних творів.

П. Усенко. Вся творчість його насичена боротьбою за пролетарську революцію і характерна широким реалістичним показом процесів класової боротьби і соціалістичного будівництва, життя й роботи комсомолу та Червоної армії.

П. Усенко багато приділяє уваги інтернаціональній тематиці.

Відомі такі його твори: „Лави ідуть Каесемові“, „Заспів“, „Відступ“.

Усенко один з перших виступав на Україні як комсомольський поет. Треба відзначити його вплив на наші молоді кадри.

За останній період Усенко видав збірку нових віршів „Лірика бою“, здав до друку нову книгу поезій і надрукував ряд віршів у періодичній пресі. Радянська критика прихильно зустріла нові твори Усенка, зокрема, відзнаючи вірш „Картини тиричок“.

Вони омріяні
в фортецях Шліссельбурга
Під дзвін кайдаників
Сибірського шляху,

Під небом хмарної Якутії
вони здіймалися
давно і глухо.
Вони прямі
стрімчасті магістралі —
Шляхи моєї партії
і класу всіх країн
І кожну лінію веде рука —
Іосиф Сталін
Через потоки гір,
Через поривність гір
І простори долин.

Тов. Усенко в своїх творах культивує народно-пісенні мотиви („Лимарівна“, „Лави ідуть Каесемові“, „Пісня про полкового коваля“).

Цей жанр, безумовно, заслуговує на серйозну увагу. Від такого визначного поета, як Павло Усенко, радянська критика і читач вимагають більш широких полотен.

М. Терещенко давно іде разом з пролетарськими письменниками. Соціалістична тематика весь час в центрі його творчої уваги.

Останні роки він виступив з рядом віршів у газетах і журналах про соціалістичний Київ, Донбас та ін. і виготовував до друку книжку „Любов і зненависть“. У цій книжці він говорить про любов до нашої соціалістичної батьківщини, про зненависть до всіх ворогів. Більшому художньому розмахові та ідейній глибині Терещенка дуже заважає недостатня конкретність поетичного письма і деяка риторичність.

Ці серйозні вади в творчій роботі вдумливого і серйозного поета треба рішуче перебороти.

Зараз т. Терещенко працює над поемою про революційну молодь і її боротьбу з гетьманською контрреволюцією та німецькою окупацією на Україні.

С. Голованівський за останні роки дав значну продукцію („Тисяча друзів“, „Дружба мого покоління“, „Світ співає вождя“). У ліричних поезіях С. Голованівський оспівує мужність, героїчне революційне минуле нашої країни, молодість і силу нашої батьківщини.

У своєму останньому вірші С. Голованівський дає дуже теплий ліричний образ вождя нашої партії т. Сталіна.

Скільки дружніх пісень
набирав я,
блукаючи світом
від республік моїх
до країн,
де сваволя буя,
і якою любов'ю,
вогнем молодим
і привітом
їх наповнила мужність
і правда велика твоя.

Треба, щоб поет у дальшій своїй творчості більш уваги приділяв роботі над образом, рішучіше збувався абстрактності і більше працював над культурою мови.

Треба відзначити також успішну творчу роботу поетів, які останніми роками виступили з рядом творів: Саченко — „Поема про Трипільську трагедію“, „Люба Аронова“ та ряд віршів по журналах; Крижанівський — збірка поезій „Поезії“; Муратов — книга поезій та поетична повість; Булатович — книжки поезій „Скажу по правді“ та „Книга тривоги“; Вирган — „Озброєна лірика“ — збірка поезій; Чепурний — збірка поезій; Плоткін — „Моя батьківщина“; Шеремет — „Лірика і війна“; Нагнибіда — збірка поезій „Зерна“ і „Поезії“; Собко — збірка поезій „Торпеди“; Упенік — окремі поезії по журналах і альманахах.

Всі вони працюють над актуальними питаннями соціалістичного будівництва, приділяють велику увагу оборонній тематиці, шукають нових свіжих форм у своїх творах.

Роблячи загальний висновок про нашу українську радянську поезію, треба сказати, що в своєму розвитку вона безпосередньо підійшла до створення великих, монументальних творів. Саме таких творів ми й чекаємо від наших поетів.

3. УКРАЇНЬСКА ПРОЗА

Українська радянська проза за останні три роки зробила чималий крок уперед. За цей час вийшов ряд цікавих книжок, ростуть і далі кваліфікуються наші письменники-прозаїки. Однак і наші прозаїки не використали всіх тих можливостей, які дала їм наша партія.

Іван Кириленко — один з основних наших письменників-прозаїків. Він написав роман „Перешихтовка“, який, особливо в своїй останній редакції, дає яскраву картину індустріалізації нашої країни. Багато уваги приділяє письменник героїці громадянської війни.

У своїй творчій роботі він завжди бере актуальні вузлові проблеми класової боротьби і соціалістичного будівництва, питання роботи партії. За останній час він написав інтересну, надзвичайно популярну книгу „Аванпости“. В цій повісті Кириленко подає розгорнуту картину класової боротьби навколо хлібозаготівель, боротьбу партії і бідноти проти куркуля, що приховує хліб і чинить опір заходам влади і партії.

У цій повісті правдиво й переконливо показано перемогу партпроводу на селі. Образ уповноваженого ЦК Марка Обушного — живий і привабливий; постаті передових людей-активістів, особливо молоді, комсомольців, змальовані вірно, в м'яких ліричних тонах. Сюжет повісті — динамічний.

Треба відзначити, що Кириленко в своїх творах увесь час проводить більшовицьку партійність, його роботи про-

сякнуті революційним пафосом, емоціональністю, реалістичністю. Він користується широкою популярністю в масах.

А. Головка. Творча діяльність його найшла втілення в таких широко відомих творах, як „Пасинки степу“, „Бур'ян“, „Мати“.

Головка блискуче знає село минуле й сучасне. В своїй творчій роботі він дає широкі полотна перебудови села. Головка перший в українській літературі дав повість про колгосп на селі, показавши ще до розгорнення масової колективізації лєнінський колгоспний шлях перебудови сільського господарства, обстоюючи конкретними прикладами і досвідом колективну перебудову села.

Повість „Бур'ян“ показує величезне значення боротьби за революційну законність, показує класову боротьбу на селі у відбудовний період, боротьбу бідноти під керівництвом партії проти куркульства.

У своїй останній повісті „Мати“ Головка дає велике полотно класової боротьби на українському селі і на Україні взагалі, під час 1905 року, художніми засобами спростовуючи теорію безбуржуазності української нації. В цій роботі він показує, що класова боротьба на селі відбувається під гегемонією пролетаріату.

Дальша робота Головка над своїми творами, підготовка їх до нових видань свідчить про те, як рішуче й успішно він переборює окремі хиби і нечіткості в попередній роботі.

Головка — великий майстер письма. Нема сумніву, що до двадцятиріччя Жовтневої революції цей письменник внесе новий цінний вклад у скарбницю всесоюзної радянської літератури.

І. Микитенко — один з відомих українських прозаїків. Він іде від новели до великої повісті. В таких його творах, як „Брати“, він показує яскраво ідею змички робітничого класу з трудящим селянством.

У першій книзі великого роману „Ранок“ автор показує перевиховання людей — колишніх безпритульних — у трудолонії.

Роман написаний реалістично, правдиво й переконливо. Образи живі, мальовничі і типові. З глибоким знанням і вмінням широко змальовані побут і психологія безпритульних. Цікавий, інтригуючий сюжет, багатство подій, зміна свіжих ситуацій, легка мова, відточена, ритмічна, почасти лірична, почасти гумористична і емоціонально насичена.

Треба відзначити барвистий діалог, що є характерним для автора. Він сміливо ставить важливі проблеми. У своїх творах Микитенко виявляє себе майстром стилю. Його твори користуються широкою популярністю.

Петро Панч — відомий український письменник. Його літературна робота має для нас велике значення. Він у своїх

творах яскраво розкриває банкрутство петлюрівської контр-революції, висвітлює громадянську війну й перемогу пролетарської диктатури („З моря“, „Без козиря“, „Право на смерть“).

В ряді своїх творів Петро Панч відображає переможні процеси соціалістичного будівництва („Повість наших днів“, „Муха Макар“, „Слюсар з депа“ та ряд яскравих новел про колгоспне будівництво).

В своєму останньому романі „Право на смерть“ Петро Панч показує боротьбу шахтарів-партизанів проти німецької окупації, гетьманщини, петлюрівщини, білобандитів, меншовиків.

На тлі різноманітних соціальних подій та особистих пригод героїв автор подає картину експлуатації, знущання шахтовласників і окупантів з робітників, показує процес зростання революційної свідомості й активності робітників.

У підготовленому до нового видання романі Петро Панч виправляє окремі помилки й недоліки твору.

Панч — майстер поглибленого показу психології героїв. Він видатний новеліст і відзначається реалістичністю в своїй творчій роботі. Його твори широко перекладаються на мови народів Радянського Союзу.

Вся дальша творча робота Панча свідчить про те, що він, безперечно, дасть нові значні твори на теми пролетарської революції та соціалістичного будівництва на Україні.

Ми певні, що робота П. Панча над матеріалами про німецьку імперіалістичну окупацію 1918 року завершиться новими майстерними творами.

О. Копиленко — відомий український прозаїк, майстер новели, сюжету. У своїх творах він весь час приділяє увагу питанням громадянської війни і соціалістичного будівництва. В останньому романі „Народжується місто“ він висвітлює питання побудови соціалістичного міста, переробки людей в процесі соціалістичної практики. В цьому романі Копиленко показує розшарування старої і формування нової радянської інтелігенції, показуючи нові форми соціалістичної праці, перековку людей в практиці соціалістичного будівництва.

Велику увагу в своєму романі Копиленко приділяє радянській молоді.

„Народжується місто“ має особливе значення в нашій українській літературі. Роман розбиває націоналістичні теорії про ворожість міста до села, він показує союз пролетаріату з трудящим селянством, втягування в лави пролетаріату нових і нових кадрів селянства, все більше зміцнення пролетаріатом свого проводу над селянством. Це — яскрава переконлива відповідь всім тим, хто марно намагався заперечувати велику історичну роль пролетаріату як керівника трудящего селянства.

Письменник не заспокоюється на досягнутому. Він багато

лабораторно працює над образами, його письмо відзначається емоціональністю. Зараз Копиленко закінчує роман „Дуже добре“.

Іван Ле — один з відомих прозаїків реалістичного письма; в своїй творчій роботі бере актуальні теми соціалістичного будівництва. У „Романі Міжгір'я“ письменник показує індустріалізацію Узбекистана.

Іван Ле ґрунтовно переробляє свій „Роман Міжгір'я“, звільняючи його від тих хиб і помилок, які були в першій редакції.

У романі „Інтеграл“, написаному на матеріалі Єнакіївського заводу, Іван Ле дає картину соціалістичної індустріалізації.

За останній час Іван Ле виступає з рядом цікавих новел.

Треба відзначити велику популярність творів Івана Ле і особливо його „Роману Міжгір'я“ серед читацьких мас.

Тепер письменник працює над великим романом „Україна“.

Ю. Смолич — один з небагатьох в СРСР розробляє новий жанр — радянський науково-фантастичний роман. У своїх творах він висвітлює питання соціалістичного будівництва. У нього широкий тематичний діапазон. За останні роки Смолич написав роман „Сорок вісім годин“, „Що було потім“.

У творі „Сорок вісім годин“ протиставлені два світи: загниваючий капіталізм і переможне будівництво соціалізму в СРСР. У цьому романі майстерно побудований сюжет. Смолич взагалі майстер сюжету, цікавий стиліст.

У фантастичній повісті „Що було потім“ Смолич виправляє попередні свої хиби, пов'язуючи наукову фантастику з реальною радянською дійсністю.

У всіх роботах автор виявляє велику культурність і ерудицію.

Аркадій Любченко уже в ранній період своєї письменницької роботи дає ряд яскравих оповідань, в яких відбиває романтику громадянської війни.

У період соціалістичної реконструкції Любченко написав ряд оповідань на теми колективізації, з життя шахтарів Донбаса.

За останній час Любченко написав п'єсу „Земля горить“, в якій показано жажливий гніт, що його терплять за кордоном українські трудящі під ярмом польських і українських гнобителів.

Нині письменник працює над великим романом на матеріалі Горлівки. Будемо сподіватися, що це буде твір значний своєю ідейністю і художністю. Любченко виступає в нашій пресі з рядом нарисів на злободенні теми соціалістичного будівництва.

Ю. Яновський — відомий український прозаїк. Він пройшов складний шлях у своїй творчій роботі. Відомо, що в минулому над його творами тяжила націоналістична ідео-

логія. Особливо характерні в цьому відношенні його „Чотири шаблі“. Останній час він рішуче перебудовує свою творчу роботу, написавши новий роман „Вершники“ на тему про Перекоп. Цей твір, судячи по окремих уривках, уже надрукованих в журналах, безперечно, цікавий. Треба допомогти т. Яновському, остаточно перебороти хибі в своїй творчій роботі. За цей же час т. Яновський написав п'єсу „Завойовники“, а також кілька сценаріїв. Від такого майстра, як т. Яновський, ми чекаємо великих творів на теми соціалістичного будівництва.

Володимир Кузьміч почав свою письменницьку діяльність з комсомольських і морських оповідань. Частина своїх творів він присвятив темі міжнародної пролетарської солідарності.

Відомий його роман „Крила“ — про індустріалізацію Радянської України. Повість „Турбіни“ (яку письменник опрацював у другій редакції) автор присвятив відображенню величезної епопеї будівництва Дніпрельстана.

Творчість письменника відзначається високим ідеологічним рівнем, актуальністю зачеплених проблем. Його твори широко відомі трудящим масам. Зараз письменник опрацьовує героїчний роман „Висоти“ — про людей, що народилися під час революції і що зростали разом з радянською країною, опановуючи висоти науки і стратосфери.

Письменник закінчує збирання матеріалів до повісті „9 пісень“ (з історії одного з кращих колгоспів на Україні в селі Вишняки), куди увійде фольклорний матеріал, пісні тощо.

Г. Коцюба написав книги „Нові береги“ й „Родючість“. В останній книзі він висвітлює надзвичайно актуальну і важливу для соціалістичного будівництва проблему яровізації озимини, вирощування пшениці, що не боїться посухи й морозів.

Кость Гордієнко написав роман „Зерна“. Треба відзначити особливу позитивну рису в роботі т. Гордієнка. Він весь час перебуває на селі і збирає надзвичайно інтересний, яскравий матеріал з соціалістичної перебудови села. Це робить його твори надзвичайно цікавими.

О. Донченко значно зріс. Він написав роман „Родина Мартинових“.

Шовкопляс виступив з інтересним романом „Інженери“.

Сенченко Іван — відомий український прозаїк, що в минулому в своїй творчості протягував націоналістичні погляди, робить спроби перебудови. Останні його твори свідчать про включення його в тематику соціалістичного будівництва.

Смілянський в останній повісті „Полонений“ показує виховну роль Червоної армії і участь її в соціалістичному будівництві.

Заслуговує на увагу книга Зінаїди Тулуб „Людолови“. Автор дає великий історичний роман з історії України.

За останні роки зросли в своїй творчій роботі і інші прозаїки. Ковальчук виступив з збіркою новел „Майдан Тевелева“; Рибак видрукував збірки новел: „Кут падіння“, „Історія одного кулемета“ і роман „Гармати жерлами на Схід“; Шиян — роман „Магістраль“ і ряд новел по журналах та газетах і написав п'єсу „Пустинь“ та роман „Гроза“; Юхвід — оповідання; Байдебуря написав ряд оповідань на тему про життя шахтарів Донбаса; Ледянко написав „Крюіспелінг“; значну продукцію за останній час дав Склярєнко (роман „Страх“, „Помилка“, „Пролог“).

Українська радянська проза за останнє триріччя зробила великий крок уперед. Треба побажати їй посилити творчу активність і темпи і йти вперед урівень з усією українською радянською літературою.

II. ЄВРЕЙСЬКА РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Єврейська радянська література України посідає велику роль і місце в усій єврейській літературі СРСР. Ми маємо в активі єврейських письменників ряд майстрів слова, відомих далеко за межами України і Радянського Союзу (т.т. Фефер, Квітко, Гільдін, Гофштейн, Даніель). Їхня творчість широко відома єврейським трудящим багатьох країн Європи та Америки.

Видатний пролетарський поет Іцик Фефер, що весь час був у передовому загоні борців за єврейську пролетарську літературу, широко розробляє в своїх творах актуальну проблематику соціалістичної дійсності. Він багато зробив у галузі розроблення різноманітних літературних жанрів поезії. За останній час Фефер написав велику поему „Пласти“, присвячену донбаській тематиці. В цій поемі він вперше дає широке художнє полотно, присвячене соціалістичній індустріалізації, показує ріст радянських людей, зміцнення інтернаціональної єдності трудящих народів СРСР. За цей час вийшла також його збірка поезій „Сонячний конвеєр“.

Оптимістичність лірики, більшовицька партійність, чіткість і виразність художнього слова, бойовий пролетарський інтернаціоналізм — такі основні властивості поезії Фефера. Він створив свій стиль, який позитивно впливає на молодь.

У вірші про Леніна він пише:

І звелася людина над світом старим
І рвонула серця за собою.
Не проводять путі в запорошений Рим,
А сплітаються перед Москвою.

Фефер працює над великим полотном про нові форми класової боротьби і про перевиховання містечкового хлопця

в соціалістичну людину. Ми певні, що Фефер дасть нові великі полотна переможного соціалістичного будівництва.

Широко відома творчість у межах СРСР і за кордоном видатного єврейського поета і прозаїка т. Квітко.

Перу т. Квітко належить ряд прекрасних поетичних і прозових творів. Для його творчості останніх трьох років характерний ідейний і художній ріст. Квітко створив за останній час велике прозове полотно „Лям і Петрик“—про життя дітей бідноти. Радянська критика вважає цей твір за один з кращих творів єврейської радянської прози, пройнятих пролетарським інтернаціоналізмом. Тепер Л. Квітко закінчив великий роман у віршах „Йона“. Це книга про боротьбу пролетаріату за перемогу Жовтня. Крім того, він написав ряд нових поезій, присвячених тематиці соціалістичного будівництва. Творчості Квітко властива художня соковитість образів та мови. Один з кращих ліриків єврейської радянської поезії, Квітко визначився як найкращий в єврейській літературі письменник для дітей.

Один із старіших і популярніших пролетарських письменників Х. Гільдін прийшов у літературу, виступаючи проти єврейської націоналістичної літератури, і визначився бойовим партійним спрямуванням, політичною чіткістю і гостротою постанови проблем.

Він дав ряд поем: „Ленін“, „Сталін“, „Дніпрельстан“, „Шумні колоски“, широко відомих радянському читачеві. Х. Гільдін виявив себе як лірик соціального пафосу, як поет-комуніст. В галузі прози він дав ряд творів з тем: героїка громадянської війни, соціалістичне будівництво, Біломорський канал тощо.

Тов. Гільдін в своїй дальшій роботі виправляє серйозні політичні помилки й хиби, що ним були припущені в попередніх творах.

Характерна властивість прози Гільдіна — міцно збудований сюжет, яскравий типаж, виразний діалог. Останній час Гільдін працює над великим романом („Між порогів“), присвяченим Дніпрельстанові.

Відомий майстер слова Давид Гофштейн, один з видатних представників жанру філософської лірики, багато бере від старої єврейської культури. Але на останньому етапі своєї творчості він намагається використати багатство культурної спадщини в інтересах лірики радянського будівництва.

За останній час Давид Гофштейн написав поему „Світла подорож“, в якій показує соціалістичне будівництво нашої країни.

Крім того, поет написав ряд віршів про Біробіджан.

Видатний прозаїк і драматург Данієль, автор роману „Юліс“, повісті „На порозі“, ряду новел, за останній час дав

п'єсу „Зямка - копач“. Творчість Данієля присвячена головним чином романтиці громадянської війни, глибокому розкриттю психології революціонерів. С. Данієль вперто працює над шуканням нових форм.

Творча робота єврейських письменників має значний вплив на формування молодих революційних письменників капіталістичних країн, зокрема Америки, Польщі, Аргентини, де трудящі єврейські маси знають наших кращих єврейських радянських письменників.

Ухвала ЦК ВКП(б) від 23 квітня викликала ряд нових явищ в єврейській радянській літературі, поглиблюючи процес перебудови і творчої активізації ряду видатних безпартійних письменників. Навіть такий майстер, як Ністер, що довгі роки залишався на позиціях буржуазного символізму, став на шлях перебудови, даючи нариси про наші радянські міста. Він ламає свій старий стиль, наближається до реалізму.

Закінчив великий роман про керченський завод Орлянд. В цій своїй книзі Орлянд дав ряд образів молодих робітників, що прийшли з містечка і проходять, в умовах заводу, пролетарську школу інтернаціонального виховання.

Публікує в журналах другу частину книги „Степ кличе“ молодий талановитий прозаїк Нотє Лур'є. Авторіві вдалося створити інтересний образ єврейського селянина - середняка Шефтл Кобилиць.

Перша книга роману мала успіх. Це зобов'язує автора дати другу книгу ще на вищому рівні.

Слід відмітити активізацію такого відомого новеліста єврейської літератури, як т. Ноях Лур'є. Він дав ряд нових інтересних новел про нашу дійсність. Характерна його риса — це гострота, сюжетність.

Цікавою постаттю єврейської радянської прози є Альбертон, автор книги „Біробіджан“ і „Шахти“. Для Альбертона характерна велика увага тематиці соціалістичної індустріалізації, доскональне знання матеріалу і вміння показувати масові типи, але щодо літературного стилю Альбертон перебуває під значним впливом Шолом Алейхема.

Єврейська проза тематично і жанрово розширяється. Молодий талановитий прозаїк Шехтман успішно працює над тематикою колгоспного села. Аврам Каган працює в галузі історичного роману; молодий здібний письменник Еля Каган працює в сатиричному жанрі; Аронський — в галузі тематики громадянської війни.

Останнім часом значно активізувалася група поетів, які ще три роки тому були не досить активні. Треба відзначити роботу такого культурного поета, як Резнік, що опановує тематику соціалістичного будівництва. Хашеватський дає велику поему про Леніна, а також ряд збірок політичної лірики. Цей поет багато уваги приділяє актуальній тематиці.

Вірш у нього завжди культурний. Талановита поетеса Хана Левіна дала ряд віршів значної емоціональності. Блоштейн видав дві книги поезій. Пінчевський закінчив поему на тему „Хто кого“. Робітник-поет Абарбанель випустив нову книгу поезій.

Помітно ростуть єврейські молоді поети: Діамант, Гарцман, Котляр, Талалаєвський. Вони в своєму розвитку успішно борються за якість.

Єврейська радянська драматургія не переборола відставання і залишилася найбільш слабкою ділянкою єврейської літератури. Однак і тут є ряд досягнень. Крім згаданої п'єси Данієля, ми маємо нові п'єси.

Бевюрко — один із старіших і популярних драматургів — написав п'єсу „Мій ворог“ на тему про боротьбу партії, радянської влади з контрреволюційним націоналізмом.

Єврейський письменник Резнік написав п'єсу „Рекрут“ на історичну тему, на матеріалі письменника XIX ст. Оксенфельда. П'єса йде в єврейських театрах з великим успіхом.

Молодий талановитий письменник Сіто написав комедію „12 годин“, Пінчевський написав віршовану п'єсу „Повернення лелеки“.

Все це свідчить про дальше зростання єврейської радянської драматургії.

Останнім часом особливо творче активізувалася група дитячих письменників. Провідне місце на цій ділянці належить найкращому єврейському дитячому поетові Квітко, що дав ряд першокласних книжок для дітей.

Для дітей пишуть також письменники: Хутянський, Котляр, Хашеватський та інші.

Розвиток єврейської радянської літератури на Україні за останнє триріччя дає підстави думати, що єврейська література до двадцятиріччя Жовтня дасть нові прекрасні художні твори.

III. РОСІЙСЬКА РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Поруч з українською і єврейською літературою помітні успіхи зробила за останнє триріччя російська радянська література на Україні.

В своїй тематиці російські письменники беруть проблеми соціалістичного будівництва України. Реалізація ухвали ЦК ВКП(б) значно активізувала російських радянських письменників.

Інтересним ліриком, висококваліфікованим поетом є Ніколай Ушаков. На нього було звернуто неприпустимо мало уваги. Його творчість по суті замовчувалась. Він з самого початку свого творчого шляху виступає як радянський революційний поет. Таким він є і в своїх останніх книгах „Календарь“ та „Горячий цех“.

Ушаков — поет великої теплоти. Він цікавий в своєму устремлінні поєднати тонкі ліричні переживання з актуальними завданнями нашого часу.

Своє кредо він проголосив у вірші „Горячий цех“.

Паровички розовели во рву.
Бункеры были темными,
Подсолнух сказал мне:
— Я здесь живу
И, видите,
Дружен
С домнами.

У нього можна знайти дуже теплі, справді ліричні строфи про нашу батьківщину:

Значит можно жить на свете,
Если знаешь государство,
Где и взрослые и дети
Говорят наркому: здравствуй.

Навколо творчості Ушакова серед російських поетів то-читься івтересна дискусія. Безперечно, вона допоможе по-етові далі опановувати метод реалістичного показу нашої соціалістичної дійсності.

Активно працює в цей час відомий письменник Яков Городской. Вийшли його книги поезій: „Лагерь“, „Отступление смерти“, „Кавказская записка“, за якими можна про-стежити весь складний шлях поета від символізму до проле-тарської лірики. Про новий Київ Городской пише:

Здесь в быль превращалась вчерашняя небыль,
Украинский ветер, прохладою веет!
И звездная роспись украсила небо,
Как рапорт днепровской столицы твоей.

За останні роки Городской написав дві п'єси — „Район“ і „Последний раунд“, які йдуть у театрах України.

Поет Григорій Петніков пройшов складний шлях від футуризму до сучасної радянської поезії. Він все більше працює над новою тематикою.

В останній книзі „Молодость мира“ він дає вірші, які свідчать про серйозну перебудову цього поета за минуло триріччя. Він співає про Донбас:

В степях донецкая весна,
И солнце прорывает в сажу,
Долины не узнать — она
Вся сталинским выросла пейзажем.

Немає сумніву, що т. Петніков у своїй дальшій творчій роботі зуміє майстерно поєднати свою значну культуру вірша з нашою соціалістичною тематикою і стане обома по-стами на ґрунт радянської реалістичної поезії.

Недавно відзначено десятиріччя поетичної роботи Павла

Беспощадного, що його вірші особливо широко відомі в Донбасі.

Останні його поезії говорять про дальше зростання поета. Вірші його близькі до народної пісенності.

Своєю продукцією Беспощадний вийшов у всесоюзну пресу. Його речі друкуються в „Правде“. Такі його вірші, як „Юбилей“, „Наследник“, свідчать про значний успіх поета в його творчому розвитку.

Треба відзначити в російській драматургії твори С. Левітіної. Попередні її п'єси: „Приговор“, „Товариш“ широко відомі. За останній період Левітіна написала п'єсу „Эта“ на актуальну далекосхідну тему і п'єсу „Наступление“, в якій розробляє тему розгрому націоналістів і націонал-опортуністів на Україні. Ця остання п'єса заслуговує на увагу наших театрів.

Російська проза на Україні значно відстає. Проте й тут є ряд цінних творів, як, наприклад, роман М. Тардова „Фронт“. Останніми роками ростуть і такі прозаїки, як Дубінський, Торін, що написав роман „Утверждение“ і пише роман „Родство“, Охременко — написав книгу новел „Три встречи“ та „Родина“, Скоморовський — книгу новел „Человек растет“, Кальницький написав ряд книг: роман „Остров голубых песцов“, „Письма в Америку“ та ін. Заслуговує на увагу молодий здібний прозаїк Донбаса П. Северов. Він почав писати лише в 1933 р. Вийшла його перша книга „Воспитание воли“. Помітно зростають останнім часом молоді російські поети: Ю. Черкаський, Фарбер, Павліченко, Кац, Хазін, Шехтер, Кондратенко, Стрельченко.

Російські радянські письменники на Україні об'єднуються навколо журналу „Советская литература“. Цей журнал до останнього часу працював незадовільно. Окремі номери його часом виходили тиражем 400 примірників. Треба допомогти редакції перетворити журнал на солідний літературно-художній орган. Треба в дальшій роботі допомогти російським письменникам у виданні їх творів як на Україні, так і в Москві та Ленінграді. Треба також, щоб наша українська преса, критика і насамперед „Літературна газета“ систематично висвітлювали творчість російських письменників.

Є всі дані, що російська радянська література на Україні буде далі успішно розвиватися.

IV. МОЛДАВСЬКА РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

За останні роки значно зросла молдавська радянська література. Набагато покращала якість творів, розширився світогляд молдавського радянського письменника, почали з'являтися книги на актуальні теми, що відображають соціалістичне будівництво в молодій республіці, досягнення про-

мисловості й колективізації АМСРР, а також боротьбу і перемогу на фронті національно-культурного будівництва.

Драматургія була найвідсталішою ділянкою молдавської літератури. На сьогодні ми вже маємо чотири друковані п'єси. „Дуелум“ („Два світи“) Мілева—характеризує стан трудящих Бесарабії в умовах економічної кризи і показує досягнення трудящих АМСРР. „Вируинца“ („Перемога“) — п'єса Лехтцера—характеризує розвиток молдавської промисловості, ентузіазм робітників і боротьбу за виконання промфінплану. П'єса мала ряд помилок, але, за допомогою молдавського обкому партії, автор їх виправив і п'єса ставилась в молдавському державному театрі. П'єса Василенка „Сокотяла“ („Розрахунок“) показує боротьбу селянства проти поміщиків Румунії під час аграрного руху 1907 року.

Молдавська поезія в свій час теж дуже відстала від життя й будівництва АМСРР. На сьогодні в цій галузі є ряд досягнень.

Вийшли дві книги віршів молодого поета Кабака Нестора. Поет показує колгоспне будівництво Молдавії. Зростає поет Л. Коренфельд.

Здані до друку нові поезії Лехтцера, що показують класову боротьбу в Бесарабії.

Молодий поет Дойбань здає свою першу книжку поезій. Тема—колгоспне життя.

Значно зросла проза за останній час. Новеліст Канна Іван надрукував дві книги оповідань про колгоспне будівництво Молдавії.

Тов. Циган, що недавно прийшов в молдавську літературу, дав книги: „Рекруцій“ („Рекрути“), „Унакамулте ал-тела“ („Одна із багатьох“) і „Скіце“ („Нариси“). Тематика його оповідань—класова боротьба в Бесарабії, участь жінки в соціалістичному будівництві АМСРР.

Тов. Марков здав до друку роман „Партія кличе“. Автор показує кероване нашою партією колгоспне будівництво. Тов. Соловйова закінчує книгу нарисів на тему електрифікації АМСРР.

Дуже мало зроблено в дитячій літературі. Видруковано три оповідання: „Педон малур“ („На двох берегах“) тов. Мілева, „Грева фоамий“ („Голодовка“) тов. Цигана і „Патималуй петріка“ Івана Канна.

Вийшла з друку книжка тов. Лехтцера для дошкільнят „Перше травня“.

Молдавські письменники готують до друку цілий ряд нових творів.

Треба, щоб вони, виходячи з настанов ЦК КП(б)У, надалі звернули головну увагу на створення великих книг з питань соціалістичного будівництва АМСРР.

Розвиток радянської української, єврейської, російської і молдавської літератур на Україні відбувається в умовах зміцнення пролетарської інтернаціональної єдності і їх спільної боротьби проти націоналізму різного гатунку.

У. ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Дитяча література за останні роки дуже виросла. Це і зрозуміло. Ви знаєте, яку велику увагу у нас на Україні вся наша громадськість, наша партія приділяє справі виховання дітей. Відома та видатна роль у нашій боротьбі за виховання дітей, яку відіграє любимець дітей Павло Петрович Постишев. Реалізуючи його вказівки, наші письменники за цей час дали ряд хороших творів.

Заслужовують на увагу такі талановиті дитячі письменники, як М. Трублаїні, Наталя Забіла, О. Донченко, В. Владко, Оксана Іваненко, В. Сказбуш.

М. Трублаїні — письменник-комсомолец, один з любимох авторів наших школярів. Він почав з нарисів і повістей про мандрівки, кілька разів подорожував в Арктику, і це визначило його творчий шлях. Його майстерні оповідання, переважно про нашу далеку Північ, для школярів молодшого віку написані простою і зрозумілою мовою, образні, цікаві своїм сюжетом, пригодами, викликають у дітей бажання самим мандрувати, пережити ті пригоди. Особливо треба відзначити твори Трублаїні „Крила рожевої чайки“, „З півночі мчав ураган“, „Володька рибалка“, „Малий посланець“.

Н. Забіла за останні роки виросла на справжнього майстра книжки для дошкільнят і школярів молодшого віку. Вона — автор двох десятків книжок, які користуються заслуженою увагою і любов'ю дітей і батьків. Вже не тільки діти, а й дорослі знають напам'ять цілі сторінки з її творів.

Взяла Ася олівець,
Олівець - малівець.
Сіла Ася на стілець
І поклала папірець.

Це рядки, яким можуть позаздрити наші визначні майстри вірша. Найкращі книжки Забіли, що вийшли останнім часом, це — „Олівець - малівець“ і „Ясочкіна книжка“.

Для дітей пишуть і такі видатні письменники, як Тичина, Квітко, Панч, Копиленко, Смолич, Головка, Арк. Любченко.

Виростає молодь, яка прийшла до дитячої літератури з піонерії і комсомолу: В. Бичко, Я. Гримайло, І. Нехода.

Діти знають і люблять своїх письменників. Секція дитячої літератури і окремі письменники одержують багато листів від дітей - читачів. У цих листах діти самі дають оцінку книжкам.

Ось уривок з одного такого листа школярів цілого четвертого класа школи імени Постишева в селі Покровському:

„У нашому класі ходять до сорока художніх книжок, які ми читаємо. Є деякі учні, які вже спромоглися їх всі прочитати, і зараз не мають що читати, а тому найцікавіші книжки перечитують по два-три рази. Ми влаштовуємо обмін думками з приводу прочитаних книжок. Читаємо також і батькам удома.

Особливо подобався нам „Малий партизан“ Петра Панча і „По сонце“ Н. Забіли.

Коли читали ці книжки колективно в класі, то ми затаювали дивання.

Шлемо піонерський привіт і письменнику — авторові таких книжок: „Хатина на кризі“, „Крила рожевої чайки“, „З півночі мчав ураган“ — М. Трублаїні.

Оповідання Трублаїні про холодну Північ цінні і для закріплення географії.

Надзвичайно цікаві оповідання Головка „Червона хустина“ та „Пилипко“. Ці книжки розповідають нам про громадянську війну. Вони написані надзвичайно гарною мовою.

Висловлюємо захоплення з оповідань О. Копиленка „В лісі“. Коли їх читаєш, то ніби зараз перебуваєш серед природи і бачиш все, про що написано.

Прочитавши оповідання „Секрет“, ми вирішили назавжди кинути негативні моменти, і зараз цього немає.

Гарне оповідання, веселе, має факти нашого життя, зрозуміле, виховне“.

Цей лист досить вдало характеризує і наших авторів дитячої літератури і роль цієї літератури у вихованні дітей.

VI. РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА

Значну роль у зростанні нашої радянської літератури на Україні відіграє радянська літературна критика.

На сьогодні ведуть роботу в цій галузі тт. Щупак, Коваленко, Колесник, Шабліовський, Адельгейм, Кирилюк, Пронь, Савченко Я., Підгайний, Йосипчук, Юрченко та інші.

Однак, треба відзначити, що на Україні критика особливо помітно відстає в своєму розвитку. Більш того, в останні роки був ряд випадків підміни товариської критики шельмуванням письменників (Бернштейн, Розін), а також помічався лівацький підхід в оцінці ряду письменників.

ЦК КП(б)У ухвалив важливе рішення, яке треба взяти всім до керівництва. Ця ухвала стосується статті Бернштейна, вміщеної в газеті „Вісті“ від 30 березня цього року під назвою „Націоналістичні подорожани“.

В ухвалі зазначено:

„Вважати за помилкову і шкідливу статтю М. Бернштейна „Націоналістичні подорожани“, де поруч з ворогом — фашистом Мисиком — подані радянські письменники Масенко і Йогансен, твори яких і самі вони стотожнюють з контрреволюціонером Мисиком.

Вказати на це редакторові газети „Вісті“ ВЦВК — т. Тарану.
Прийняти до відома заяву тов. Ашрафяна про те, що редакція газети „Вісті“ дала поправку з цього приводу.

Секретар ЦК КП(б)У П. Постишев“.

Ця ухвала, безперечно, допоможе всій нашій радянській літературі на Україні прискореними темпами перебороти негативні риси в роботі нашої критики. Треба, щоб критика в своїй дальшій роботі взяла до неухильного керівництва настанову т. Сталіна вирощувати кадри так, як садівник вирощує плодове дерево. У нас з критиками виходило навпаки. Вони часто затуляли від плодового дерева сонце, не давали доступу повітрю і воді, а весь час дуже старанно поливали його мідним купоросом, і це дерево ледве-ледве росло і не квітло.

Наші критики повинні підходити до письменника так, як кращий садівник підходить до облюбваного дерева, вони повинні дбайливо вирощувати його.

Треба створити дійсно такі умови, щоб кожен письменник на Україні був як прекрасне квітуче дерево. Лише виходячи з цієї настанови т. Сталіна, наша радянська критика зможе виконати відповідальні завдання, покладені на неї партією.

VII. ШКІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛІСТІВ І ТРОЦЬКІСТІВ У ЛІТЕРАТУРІ УКРАЇНИ

Радянська література на Україні останні три роки розвивалася в умовах розгорненого наступу соціалізму, буйних успіхів індустріалізації й перемоги колгоспного ладу, в умовах розгрому куркульства й ліквідації його як класу, в умовах загостреної класової боротьби.

За цей час відбувся значний процес консолідації письменників України, що стоять на платформі радянської влади і прагнуть брати активну участь у соціалістичному будівництві.

В цей же час було викрито в лавах письменників агентуру класового ворога, решток контрреволюційного блоку націоналістів і троцькістів.

Головним завданням українських націоналістів та їх спільників було відірвати Україну від СРСР, повалити диктатуру пролетаріату і реставрувати буржуазно-поміщицький лад на Україні.

У своїй шкідницькій діяльності націоналісти різних гатунків спиралися на міжнародних інтервентів, насамперед німецьких і польських імперіалістів, виконуючи їх завдання і директиви.

Контрреволюційні організації мали свої осередки і серед письменників. Вони й тут діяли останні роки за принципом „тихої сапи“, прихованого шкідництва, а згодом, після викриття основних кадрів контрреволюційних організацій і роз-

грому куркульської бази, вони головну ставку роблять на індивідуальний терор.

Органи пролетарської диктатури викрили і розгромили контрреволюційну діяльність націоналістів і в літературі.

Треба сказати, що цілий ряд шкідників, що не були ніколи письменниками (Досвітний, Яловий, Панів), використовували літературу для приховування своєї контрреволюційної роботи.

Як класовий ворог спрямовував свою шкідницьку роботу в літературі? Націоналісти намагалися в більш чи менш прихованій формі протягувати й пропагувати контрреволюційну тезу про те, що диктатура пролетаріату на Україні не має ні історичних, ні соціальних передумов, і тому радянська влада на Україні є продукт „російської окупації“. Це протягували в своїх творах викриті контрреволюціонери Івченко, Косинка, Антоненко - Давидович, Мисик та ін.

Українські націоналісти намагалися і в художній літературі сіяти ворожнечу, недовір'я до російських робітників.

Це протягували в своїх писаннях, виступах контрреволюціонери Хвильовий, Епик, Яловий, Остап Вишня.

Українські націоналісти, блокуючись з контрреволюційними троцькістами, єдиним фронтом виступали проти ленінської національної політики на Україні, пропагуючи український шовінізм.

Українські націоналісти і троцькісти намагалися внести розбрат між робітничим класом і трудящим селянством, маючи пролетаріат, місто як експлуататорів селянства. Особливо яскраво ці контрреволюційні погляди виявив Підмогильний у своїй книжці „Місто“. Націоналісти виступали проти колективізації, за куркульський розвиток села.

Українські націоналісти в художній літературі протягували контрреволюційну тезу про безбуржуазність української нації і ідеалізували стародавню минушину. Вони виступали й пропагували збанкрутований лозунг „соборної України“, що насправді означає реставрацію капіталізму, перетворення України на колоніальну країну. Ці настанови протягували в своїх творах Поліщук, Козоріс та інші.

Українські націоналісти ідеалізували центральну раду, петлюрівщину, дрібнобуржуазні партії на Україні — боротьбістів, укапів, есерів, есдеків і їх недобитків сьогодні.

Українські націоналісти позитивними героями в своїх творах робили націоналістів, куркулів або людей, що перебувають під їх впливом. Це протягували в своїх книжках майже всі націоналісти і націонал - опортуністи.

Українські націоналісти в своїх книжках виводили робітників - комуністів, партію більшовиків у негативних рисах або такими, що викликають до себе сумнів, недовір'я.

Українські націоналісти засмічували українську мову незрозумілими старовинними термінами й зворотами, а також не-

зрозумілими масам німецькими, польськими, чеськими словами. У всій цій шкідницькій роботі націоналістам активно допомагали націонал-ухильники, очолювані Скрипником.

На млин націоналістичної контрреволюції ллють воду й ті, хто протягує націонал-опортуністичні „теорійки“ про те, що основоположником української пролетарської літератури був Блакитний. Тов. Попов М. М. в своїй промові на I українському з'їзді радянських письменників яскраво довів усю шкідливість цієї „теорійки“. Блакитний, безперечно, має серйозні заслуги, однак він „не зумів стати послідовним більшовиком, послідовним пролетарським письменником“ (Попов М. М.).

Органи диктатури пролетаріату викрили, що цілий ряд письменників входили до складу контрреволюційних організацій, які намагалися організувати ряд терористичних актів.

Я думаю, наш пленум ще раз з цілковитою одностайністю підкреслить нашу любов до вождів нашої більшовицької партії! (Бурхливі оплески).

Зрозуміло, що вся ця контрреволюційна діяльність була скерована проти диктатури пролетаріату, проти радянської влади, проти більшовицької партії, за відрив України від СРСР і перетворення її в колонію міжнародного імперіалізму.

Партія й влада викрили й розгромили цю контрреволюційну діяльність.

УІІІ. ТАКТИКА КЛАСОВОГО ВОРОГА ПІД ЧАС РОЗГРОМУ КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПОМИЛКИ ТА ХИБИ В РОБОТІ СПІЛКИ

Під час розгрому контрреволюційних організацій класовий ворог розгорнув активну роботу, в якій намагався перетягнути на свій бік людей, що не мали нічого спільного з контрреволюційними організаціями.

Головним засобом контрреволюціонерів було посіяти недовір'я до заходів партії і влади, створити враження, що партія і влада ставляться з недовір'ям до великої маси письменників, особливо до тих, що були в тих чи тих стосунках з виявленими контрреволюціонерами.

Особливо активну діяльність класовий ворог вів серед безпартійних письменників.

Комуністи прогледіли цю шкідницьку роботу класового ворога, не викрили його тактики, не наблизили в достатній мірі до себе всіх чесних безпартійних письменників. В наслідок цього намітився розрив між комуністами й безпартійними.

Зрозуміло, що головна відповідальність за це падає на комуністів-письменників.

Класовий ворог водночас намагався внести розбрат і в керівництво Спілки. Це виявилось в активізації решток безпринципної груповщини.

ЦК КП(б)У і особисто товариші Косіор і Постишев відкрили ці хиби і помилки в роботі Спілки письменників і вжили відповідних заходів до ліквідації хворобливих явищ.

Я хотів більш докладно зупинитися на тих вказівках, що їх дали нам секретарі ЦК КП(б)У товариші Косіор і Постишев. Однак, я гадаю, що виявлю загальну вашу думку і побажання, коли цю частину подам стисло і від вашого імени попрошу виступити на цю тему самих авторів. (Бурхливі оплески).

Треба до кінця ліквідувати хиби й помилки в роботі Спілки. Треба закріпити той перелам, що в останній час відбувся в Спілці.

Треба створити цей перелам в усіх організаціях, що працюють у галузі літератури і, насамперед, серед робітників видавництва.

ЦК КП(б)У і безпосередньо зав. культпроп тов. Ашрафян, що приділяє велику увагу роботі Спілки письменників і поставив у ЦК питання про стан літератури, дав конкретні вказівки щодо поліпшення роботи нашої Спілки і зокрема вказівки видавництвам щодо ліквідації тих хиб і ненормальностей, які є в роботі.

Під керівництвом ЦК КП(б)У правління Спілки письменників разом з усім колективом письменників, підносячи на вищий щабель більшовицьку пильність, до кінця ліквідує помилки і недоліки в своїй роботі.

ХІ. ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

Заходи ЦК КП(б)У в великій мірі піднесли творчу активність всіх письменників. Наш пленум, безперечно, відіграє величезну роль в галузі дальшого розгортання творчої роботи письменників. Треба, щоб ця активність реалізувалася у великих, прекрасних творах.

Ми вже безпосередньо підійшли до реалізації настанов партії про створення магнітобудів, дніпрельстанів літератури. Нема ні в кого сумніву, що підготовка до двадцятиріччя Жовтневої революції дасть нову мобілізацію творчої активності письменників, в наслідок чого наша література збагатиться новими вельетнями художньої творчості.

Наше завдання полягає в тому, щоб цю творчу активність скерувати правильними шляхами.

Які питання в зв'язку з цим постають перед нами?

1. ПИТАННЯ ТЕМАТИКИ

Олексій Максимович надзвичайно влучно висунув лозунг — скеровувати так свою творчу роботу у виборі тематики, щоб відобразити в літературі три дійсності: минулу, сучасну, майбутню.

Що це значить у застосуванні до роботи письменників України?

Минула дійсність

Історія класової боротьби на Україні дає величезний матеріал для художньої літературної роботи. Українські націоналісти велику увагу приділяли фальсифікації минулого. Вони намагалися примусити історію служити буржуазії, висуваючи й пропагуючи антинаукові контрреволюційні погляди про безкласовий, безбуржуазний розвиток української нації.

Треба викрити всю фальсифікацію українських націоналістів-письменників, треба створити художні історичні твори, що відбивають минулу дійсність України. У зв'язку з цим перед письменниками стоїть найактуальніше завдання — взяти активну участь в опрацюванні: а) історії української літератури, б) історії України, в) історії громадянської війни, г) історії фабрик і заводів, д) історії села.

Участь наших письменників у цих капітальних роботах ще незадовільна.

Наші критики й літературознавці повинні брати найактивнішу участь в тій надзвичайно важливій роботі, яку провадить Українська асоціація марксо-ленінських інститутів в галузі створення історії української літератури.

Надзвичайно важливо давати окремі нариси, як підготовний матеріал до цієї історії.

Наші письменники повинні особливу увагу приділяти розробці питань з історії громадянської війни на Україні. Такі товариші, як Петро Панч, Головка, Тардов та інші, що працюють у цій галузі, повинні фіксувати свою увагу на створенні великих фундаментальних творів, присвячених насамперед висвітленню таких питань, як розгром денікінщини, німецьких окупантів, білополяків і т. д.

В галузі історії фабрик і заводів хоча й беруть участь понад 20 письменників, хоча вже й пророблено значну роботу, але ця робота нас не задовольняє. Треба надалі так спрямувати творчу роботу, щоб до двадцятиріччя Жовтня дати історію наших найбільших велетнів соціалістичного будівництва на Україні.

Останній пленум правління Спілки радянських письменників ухвалив з ініціативи Олексія Максимовича розробити і подати в художніх творах історію села. Треба, щоб письменники України цій роботі приділили особливу увагу, показавши історичну правду, класову суть, дійсність минулого

нашого села. Письменники повинні в художніх творах показати всю фальсифікацію українських націоналістичних істориків і літераторів.

Основною ідеєю в цих роботах повинно бути зміцнення єдності, зв'язків з нашими братніми республіками цілого Радянського Союзу і насамперед з російським пролетаріатом, що відіграв і відіграє ведучу роль в соціалістичному будівництві цілого СРСР.

Минула дійсність розвитку України дає величезні джерела для розвитку всіх жанрів художньої літератури. Особливо великого значення набуває створення історичного роману, повісті, історичної п'єси, поеми тощо.

Заслужовує на особливу увагу висвітлення, збирання й використання народної творчості на Україні, фольклор і особливо використання чудової української пісні.

Треба відзначити, що наші письменники не рішуче беруться до роботи над історичним матеріалом, побоюючись помилок.

Треба товариською допомогою сприяти цій роботі письменників. Тут насамперед потрібна допомога істориків - марксистів, наукових співробітників Української асоціації марксо-ленінських інститутів. Вся ця робота має величезне значення для нашої виховної роботи. Павло Петрович Постишев неодноразово звертав нашу увагу на потребу показати в яскравих правдивих образах, в майстерних художніх творах минуле, рабське існування робітника і трудячого селянина в умовах експлуататорського суспільства. Цього не бачила наша молодь, треба їй про це розказати в яскравих художніх творах.

Таке величезне значення роботи наших письменників над висвітленням питань минулої дійсності.

Сучасна дійсність

Розгорнутий наступ соціалізму і побудови безкласового соціалістичного суспільства дають багатющий матеріал для художньої творчості. Величезні успіхи соціалістичного будівництва на Україні, переможна індустріалізація, нечувані успіхи в піднесенні металургійної і вугільної промисловості, велетенська перемога в галузі колективізації, буйне зростання нових радянських кадрів, розквіт української радянської культури і науки — все це дає величезний матеріал для творчості письменника.

Однак треба відзначити, що наші письменники іноді не помічають цих чудових матеріалів. Так, наприклад, деякі наші письменники не помітили були такого велетня соціалістичної індустрії, як Крамшазавод, що є найбільшим заводом у цілій Європі, і почали писати про будівництво велетнів в інших місцях Радянського Союзу.

Наші письменники повинні особливу увагу приділити новим проблемам, новим питанням нашої соціалістичної дійсності.

Насамперед треба розробляти такі питання:

а) Нове в свідомості людини, в ставленні її до соціалістичної власності.

б) Показ розв'язання партією і владою проблеми заможного культурного життя робітників і колгоспного селянства.

Правда, тут треба уникнути такого показу заможного життя, як це роблять деякі автори в літературі і кінематографії, як, наприклад, автори картини „Крестьяне“, про що уже згадував у своєму виступі на зборах письменників і кіноробітників О. М. Горький.

в) Треба показувати нове в нашому побуті, в родині. На це питання П. П. Постишев звертає особливу увагу. Він говорив: треба показати нові елементи, що з них росте наше майбутнє, показати формування нової людини — нашої молоді, наших комсомольців.

г) Треба показати нове становище жінки в нашому суспільстві, в нашому соціалістичному виробництві.

д) Треба показати нове в наших дітях.

е) Треба показати в наших художніх творах могутній, масовий рух, поєднання науки з практикою, рух широких колгоспних мас за створення хат-лабораторій.

е) Треба сміливо відбивати в наших художніх творах нові відкриття в галузі науки й техніки.

У цьому відношенні можна було б навести низку прикладів, коли цікаві відкриття не знаходять свого відображення в нашій художній літературі, а тим часом ці відкриття можуть дати інтересний матеріал для роботи письменників і особливо для тих, які працюють в галузі наукового роману. Досить навести один приклад, щоб побачити, який інтересний матеріал можуть дати для нашої літератури нові відкриття, скажімо, в галузі медицини. Під час перебування в Москві мені довелося бути присутнім, разом з моїми друзями і товаришами, на одному інтересному експерименті проф. Брюханенка, який сконструював апарат, що замінює діяльність серця й легенів. На протязі трьох годин ми були свідками того, як було вбито собаку обезкровленням його за допомогою апарата. Після цього собака на протязі десяти хвилин був мертвий. Не працювало серце, не було дихання, відсутні були всі рефлекси. Через десять хвилин було включено апарат, який впустив в артеріальну систему собаки кров і ще через декілька хвилин почало битися серце, на 15-й хвилині було вже повне дихання, а через тридцять хвилин відновилися майже всі рефлекси. І після виключення апарата собака жив і організм функціонував.

Ці експерименти проф. Брюханенка, які він провадить

разом з ендокринологом д-ром Яновським, мають величезне значення. Вони по-новому ставлять цілий ряд питань.

Професор Брюханенко заявив, що на основі своїх експериментів він уже теоретично розв'язав питання про пересадку серця і легенів. Хіба не ясно, що такі і подібні експерименти і відкриття в галузі науки можуть бути надзвичайно цікавим матеріалом для творчої роботи наших письменників?

ж) Треба особливу увагу приділити сучасному фольклорові, народній творчості широких мас.

Дійсність наша надзвичайно рясна чудовим матеріалом, на підставі якого можна дати прекрасні художні твори.

Безперечно, близький час, коли наша радянська література почне рясно давати прекрасні художні твори.

Майбутня дійсність

Ми керуємось великою наукою Маркса — Енгельса — Леніна — Сталіна. Ми науково передбачаємо хід суспільного розвитку. Ми певні, що наше соціалістичне будівництво вивершиться розгорнутим соціалістичним суспільством, яке буде далі розвиватися в повне комуністичне суспільство. Ми певні, що капіталізм, в силу своїх внутрішніх протиріч, неминуче прийде до загибелі. Диктатуру буржуазії в інших країнах повалить пролетаріат і встановить свою диктатуру і будуватиме безкласове соціалістичне суспільство.

Наукові надбання у всіх галузях суспільства і природи дають можливість науково передбачати майбутнє. У нас в художній літературі мало заглядають уперед, мало приділяють уваги питанням наукового передбачення.

В зв'язку з двадцятиріччям Жовтневої революції в Москві готується великий художній літературний пам'ятник — намічається видати п'ять томів, присвячених двадцятиріччю Жовтневої революції.

Перші три томи присвячуються питанням індустріалізації, колективізації, питанням кадрів, науки, культури. Всі ці питання мають бути висвітлені в образах героїв нашого соціалістичного будівництва. Четвертий том відводиться для висвітлення народної творчості. П'ятий том — для творів, присвячених проблемі майбутнього.

Тов. Мехліс, відповідальний секретар „Правди“, про п'ятий том сказав, що треба науково-реально нам пофантазувати, помріяти, заглянути вперед, що буде, що нас чекає. В п'ятий том запропоновано такі теми:

- а) Завойована Арктика.
- б) Фантастичний роман про Європу під час соціалістичної революції.
- в) Завойована стратосфера і проблема стратопланів.
- г) Наукова гіпотеза: „Реалізація творів Мічурина в масштабі СРСР“.

д) Наукова гіпотеза — електрифікована Україна.

Це лише окремі теми тих творів, які повинні притягти увагу наших письменників. Наші українські письменники уже виявили бажання взяти участь у цілому п'ятитомнику і, зокрема, в четвертому і п'ятому томах. Необхідно, щоб усі наші кращі письменники включилися в цю велику відповідальну роботу.

Треба, щоб наші письменники включилися в активну роботу по підготовці до двадцятиріччя пролетарської революції на Україні. За ініціативою тов. Ашрафяна, у нас буде створено двотомник, присвячений перемогам пролетарської революції, ленінсько-сталінської національної політики на Україні.

2. СТОРИМО В ЛІТЕРАТУРІ ВЕЛИКІ ОБРАЗИ НАШОЇ ЕПОХИ

Ми живемо в велику епоху. Відбуваються процеси, яких ніколи не бачило людство. В рух прийшли багатомільйонні маси трудящих. Висуваються видатні керівники. Багатомільйонну армію будівників соціалістичного суспільства веде наша більшовицька партія.

Треба показати в літературі ці процеси, треба показати нових людей, показати позитивних героїв нашої сучасності, показати партію.

У зв'язку з цим постає питання про образ позитивного героя в літературі. Дехто висуває „теорію“ про те, що позитивного героя в творі не можна дати в таких яскравих образах, як негативного героя. Дехто навіть намагається при цьому посилатися на всякі джерела буржуазних літературознавців. Ця „теорія“ в корені невірна. Ми вже маємо ряд творів, де в яскравих образах показано позитивного героя нашої дійсності, соціалістичного будівництва. Треба, щоб наші письменники працювали над цим і переборювали ті труднощі, які стають на цьому шляху.

Друге актуальне питання в зв'язку з цим, це — питання про показ класового ворога. В нашій літературі на Україні в останній час націоналісти і націонал-ухильники широко практикували яскравий, барвистий показ класового ворога і худосочний показ комуністів-робітників, колгоспників. Дехто, в наслідок викриття цього шкідництва класових ворогів, кинувся в протилежну крайність, намагаючись показати класового ворога беззубим, не таким, яким він в дійсності є. Це неправильно. Треба показати класового ворога таким, яким він в дійсності виступав і виступає, треба показати нашу силу, силу наших людей, які викривають і розбивають класового ворога. Лише таким способом можна правильно розв'язувати питання про створення великих образів нашої епохи. Наші письменники повинні приділити цим питанням особливу увагу.

3. ЗА ВЕЛИКУ МАЙСТЕРНІСТЬ, ЗА ДБАЙЛИВЕ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДИХ КАДРІВ ЛІТЕРАТОРІВ

У своїй дальшій роботі наші письменники, наші „інженери людських душ“, серед них — навіть визначні майстри слова, повинні не заспокоюватися, не спочивати на лаврах, а вчитися і вчитися, систематично піднімаючи культуру, техніку, якість своєї творчої роботи.

Треба дбайливо вирощувати кадри молодих літераторів, вирощувати їх так, як садівник вирощує облюбване садове дерево.

Треба писати твори так, щоб вони були гідні нашої великої епохи, щоб їх розуміли і любили величезні трудящі маси. Треба боротися за такий сюжет, за таку композицію твору, щоб зачитувались робітники, колгоспники, наша інтелігенція.

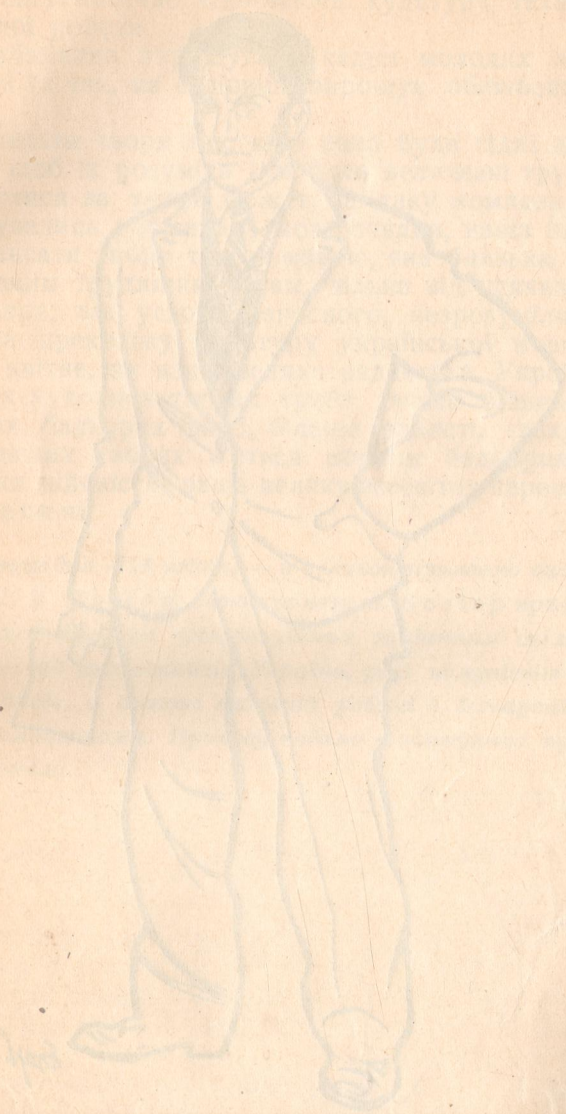
Треба писати твори такою мовою, яка близька, зрозуміла, рідна широким трудящим масам, вільна від усяких пережитків старовини, від усього наносного, незрозумілого. Треба боротися за прекрасну культуру української мови, що розвивається, квітне, як наша велика радянська Україна.

У наших художніх творах треба давати більше прекрасних, світлих, бадьорих фарб, більше радості, сміху, гумору. Хай і в наших творах б'ється повним бадьорим пульсом наша велика дійсність, наша велика всесвітня перемога. (Тривалі оплески).

Цього ж дня — 25 квітня — з великою промовою виступив т. С. В. Косіор. Свою промову т. Косіор присвятив політичним та організаційним завданням спілки радянських письменників України, ролі комуністів-письменників, а також виховній роботі з безпартійними письменниками. Промову подамо в наступних номерах журналу.

В. Маяковский.
Рис. художника Е. Познякова

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARY

ВОЛОДИМИР МАЯКОВСЬКИЙ

1930 — 1935

Ім'я Володимира Маяковського з'явилось в літературі разом з цілою групою імен ще нічим від них невідмінне. Чи міг найуважніший читач або критик знати, що серед чотирьох невідомих юнаків, які підписали в грудні 1912 року „Пошечину общественному вкусу“, вже криється один, чие ім'я буде прапором цілої літературної епохи? Та хіба можна було в перших спробах Маяковського знайти щось відмінне й краще, ніж екстравагантне новаторство Кручених або ультрамодерна лірика зовсім забутої Олени Гуро-Нотенберг? Хіба відчувалось у ньому щось інше, ніж нахил до творення екзерсисів на Хлебніковські теми? Так, про все це важко було знати читачам. Але „свої“, ті, що знали його безпосередньо, вже відчули особливу хватку, завзяття і відважність неповторно великого поета. І Володимир Маяковський уже в перші два роки імперіалістичної війни став центральною, хоч ще не всім зрозумілою постаттю нової поезії. Він сам, подібно до всіх своїх собратів по роботі, називає цю нову поезію футуризмом. Але про що говорить ця назва, крім самовпевненої надії на життя в майбутньому? Футуристи з упертістю повторювали, що завдання нової течії обмежується сууго формальними претензіями, що вони хотіли б повернути мові, слову втрачені ними права на самодостатність („самовитість“), і що з такого погляду для них однаково ворожий Пушкін, Толстой, Аверченко і Максим Горький. Всім цим прославленим майстрам „нужна лишь дача на реке. Такою нагороду дает судьба портным“.

Перший бій російські кубофутуристи дали на ділянці формальній. Дехто з них і надалі уявляв собі справу так, ніби завдання літературного розвитку тільки й полягає в демонстративному атакуванні пануючих формально-технічних норм. Для Маяковського подібна ілюзія не існувала, мабуть, зовсім, або, в крайньому разі, існувала тільки в юнацькі роки. Вже в творах 1912 року наявний є основний комплекс мотивів „раннього Маяковського“, наявна була та глибина змісту його творів, яка всю цю галасливу боротьбу за нову форму віршів дозволяє нам розглядати справді тільки як форму боротьби.

„Ранній Маяковський“ — це велетенський приголомшливий протест проти сучасності, проти ненависної та огидливої йому буржуазної моралі, проти філістерської пошлості та проти всієї політичної санкції цих російських мерзотностей самодержавно-поліцейського режиму. Класова природа творів Маяковського — це бунт міської дрібної буржуазії та її інтелігенції, стиснутих російським капіталізмом і самодержавством.

Вихідним моментом заперечення й протесту є гіпертрофована свідомість самотньої людини великого міста, людини, що надзвичайно гостро реагує на порушення справедливості в соціальному та, особливо, етичному плані. Можна було б, не лякаючись слів, говорити про своєрідну романтику футуристичного протесту, коли б не та ненависть до романтики, яку виявив Маяковський. Урбаністична тема його ранньої (дожовтневої) творчості є не більше як тема, яка розгортається в дусі антиурбаністичному:

Мы,
каторжане города лепрозория,
где золото и грязь изъязвила проказа,
мы чище венецианского лазорья
морями и солнцами омытого сразу!

Активна до максимального напруження ненависть і, як протилежний їй плюс, безсила самотність — ось на чому будується поезія Маяковського цієї доби. Він нещадно руйнує всі фортеці буржуазного побуту, починаючи з ситого російського обивателя, сама зовнішність якого завжди викликала в нього судорогу огиди, і кінчаючи такими сублімованими формами буржуазної практики, як „чистий“ академічний учений або високопарний поет. Так зростає Маяковський-сатирик, Маяковський, що сміється, що глузує. Він працює в „Новом сатириконе“ — єдиному журналі, який відважився дати на своїх сторінках місце такому незвичайному поетові. „Новый сатирикон“, не будучи революційним органом все таки, в окремих випадках, давав на своїх шпальтах місце політично-гострій сатирі. Не дурно на сатириконській роботі виховався такий карикатурист, як Радаков, не дурно там вміщувало багато сатир Саші Чорного. Є факти, що доводять близькість окремих тенденцій у сатирі раннього Маяковського до Саші Чорного. Не був далекий Маяковський також від інших, порівняно другорядних, сатириконців, як от Потьомкін, Валентин Горянський. Сатиричну продукцію Маяковського становлять такі видатні твори, як „Гимн судье“, „Гимн ученому“, „Гимн критику“, „Внимательное отношение к взяточникам“, „Мое к этому отношение“ і т. д.

Інтимна лірика Маяковського значною мірою є лірикою любові. Тема не розв'язаних контрастів у коханні набуває в нього різкої опуклості, що інколи сприймається як пародійність. „Облако в штанах“ і „Флейта-позвоночник“ стано-

влять незрівнянні зразки цієї лірики, де колізія між любов'ю і косним, тупим, обивательським побутом загострена до справді трагічних розмірів. Недурно один з своїх раних творів „Владимир Маяковский“ поет назвав трагедією, маючи на увазі тут, крім легко зрозумілих моментів свідомого „епатажу“, як тоді говорили, ще й мету „істотну“, посутню. Взагалі можна сказати, що рання лірика Маяковського своїм спрямуванням і своїм пафосом „негативна“, вона майже не стверджує. Вона заперечує. Звідси ці мотиви самотності, що межують з песимізмом і одчаєм.

Я одинок, как последний глаз
У идущего к слепым человека.

Звідси також невиразність політичного революціонізму Маяковського. Його надія на наступну революцію, його повні ненависті вислови про діячів російської, та й не тільки російської монархії, мають безперечно революційний сенс, але їхня база — дрібнобуржуазний гіпертрофований індивідуалізм, їхня мета — напіванархічний бунт, що має привести до цілковитого визволення всіх цих міських мрійників і самотніх руйнаторів.

Где глаз людей обрывается куцый
Главой голодных орд,
В терновом венце революций,
Грядет шестнадцатый год.
А я у вас его предтеча:
Я — где боль, везде,
На каждой капле слезовой течи
Распял себя на кресте.

Антимілітаристичні позиції Маяковського під час імперіалістичної війни також не були конкретизовані в чіткій політично-виразній формі. В них чимало загальногуманних і абстрактно-пацифістських настроїв:

Сегодня ликую:
Не разбрызгав,
душу
сумел,
сумел донести.
Единственный человеческий
среди вой,
среди визга
голос
подъемлю днесь.

Коло порівнянь та асоціацій, зв'язаних з війною, замикає в собі суто індивідуалістичні уявлення на зразок ототожнювання себе з Наполеоном.

Он раз к чуме приблизился тронем,
смелостью смерть поправ.
Я каждый день иду к зачумленным
по тысячам русских яфф.

З таким ідейним багажем Маяковський приходив у жовтневу літературу, приходив як уже прославлений поет.

Важко встановити межі художнього новаторства Маяковського. Ідеї й емоції поета — цей вислов соціального прощарку, готового прийняти Жовтень, зруйнували всі встановлені канони, починаючи з тем ліричної поезії і кінчаючи метром та розподілом віршів на рядки. Чимало є в цьому новаторстві суперечливого і алогічного, бо суперечлива і часом алогічна сама сутність бунтарства Маяковського.

Інтимна емоція, розвинена до деталей, втілюється в кричущі фізіологічні образи, порівняння, що раніш вживані були тільки в пародійному плані, використовуються в найнапруженіших ліричних ситуаціях (славновісний образ самотності: „собака, которая в конуру несет перееханную поездом лапу“), гіперболізм, що явно розрахований не на камерне сприймання, канонізація розмовної мови дрібної буржуазії великих міст — такі передпосилки стилістичної могутності Маяковського.

Поетичний лексикон Маяковського конструється з мови дрібної буржуазії великих міст. Йому належить честь канонізації цілої системи словесних образів, які здавалися низькими, прозовими в поезії його попередників. Якщо Некрасов збагатив літературу мовним матеріалом селянсько-фольклірного походження і тим розширив рамки встановленої поетичної лексики, то Маяковський ще далі „демократизував“ художню мову. Навіть некрасівська поетична школа не одважилася б хоч би на таке, звичайне для Маяковського порівняння:

Значит опять
темно и понуро,
сердце возьму,
слезами окапаю,
как собака,
которая в конуру
несет
перееханную поездом лапу.

Бурхлива ненависть Маяковського до існуючого викликала особливу гіперболізацію образу, необуздану фантастику виразів, громовий, ораторський голос лірика:

Эй вы, небо!
Снимите шляпу,—
Я иду!

Це мислення велетенськими категоріями виховало в Маяковського таку інтересну стилістичну маніру, як реалізація метафори. „Ходовий“, вже стертий вираз раптом розгортається в широку, деталізовану картину. Так виростає знаменитий абзац про нерви в поемі „Облако в штанах“, — а це є лише реалізація звичайної словесної метафори — „Нервы скачут“.

Ритміка, римування Маяковського — це зовсім нова сторінка, новий розділ російської поезії, і важко уявити собі розвиток віршової техніки багатьох радянських поетів поза впливом Володимира Маяковського.

Революція дала творчості Маяковського саме те, чого їй так бракувало: позитивний зміст. Маяковський ніколи не був у лавах тих, кого прийнято називати попутниками, бо він сприйняв революцію не „остільки-оскільки“, а повнотою, як єдиний сенс і єдиний зміст своєї дальшої діяльності. Поет-практик, людина з великим політичним темпераментом, з твердим настановленням, він мав повне право сказати про себе:

Мы диалектику учили не по Гегелю:
бряданьем боев она врывалась в стих,
когда под пулями от нас буржуи бегали,
как мы когда-то бегали от них.

Всупереч багатьом дрібнобуржуазним індивідуалістам, він зрозумів, що революція несе справжнє звільнення людини, несе нечуваний розквіт індивідуальних сил. Атакуючи, так само, як у передреволюційних творах, всілякі атрибути філістерства й обивательщини, Маяковський інколи сам вдавався в панічні настрої, коли йому здавалося, що ця філістерська стихія знову наслідуються піднести свою голову. Так було за перших років непу, коли Маяковському здавалося, що обивательська дрянь заповонила весь державний апарат („О дряни“) і коли знов виник старий конфлікт між його любов'ю та оточенням. Так створюється поема „Про это“:

Ты, может, к ихней примазался касте?
Целуешь? Ешь? Отпускаешь брюшко?
Сам в ихний быт, в их семейное счастье
Намереваешься пролезть петушком.

Ця колізія, гіперболізована самим Маяковським, набуває в поемі потрясаючої сили. Справжня трагедія звучить у рядках твору, але це примарна трагедія, це рештки непобореного індивідуалізму, надмірне сприймання щонайменшої загрози з боку обивательщини. Цей страх не дозволяв Маяковському бачити, що обивательщину поховано революцією назавжди і що її окремі прояви мають тимчасовий характер і реальної загрози не становлять.

З подібними настроями в самому собі, з цими поривами знову сховатися в індивідуалістичну шкаралупу поет невблаганно боровся. Наслідки боротьби нам усім відомі: своїми творами, написаними після революції, він увійшов у соціалістичну літературу як найкращий поет Жовтня. В геніальному передсмертному „Во весь голос“ цей шлях великого поета переказано з незрівнянною, недосяганою силою.

Першими серйозними кроками революційної поезії Маяковського були „Мистерия-Буфф“ і „150.000.000“. Пафос

містерії сюжетно не виходить за рамки певної схеми: це боротьба „чистих“ і „нечистих“ (буржуазія і пролетаріат) і головне її значення в разючих сатирично-бурлескних мотивах. „150.000.000“, видані спочатку анонімно, мали ствердити одну з революційних ідей Маяковського про заміну індивідуальної творчості творчістю колективною. Ця поема, так само як і „Мистерия - Буфф“, різко бурлескна. Боротьба старого й нового світу — буржуазного й соціалістичного — символізується в двох образах: колективного Івана, що репрезентує нашу країну, та Вудро Вільсона, який становить собою апофеоз і кульмінаційну точку буржуазних прагнень. Рядом навмисно-фарсових ситуацій Маяковський знижує образ Вільсона і, звичайно, було б невірним підходити до цієї поеми з критерієм правдоподібності та реальних пропорцій. Гіперболіка й схематизм тут становлять цілком свідомий прийом, що споріднює дані твори Маяковського з поезією „Кузниці“ на тому етапі.

У дальших творах Маяковського — „Хорошо“, „Владимир Ильич Ленин“ — цей схематизм вже зникає, і Маяковський наближається до реалізму. Широчінь політичного світогляду, партійність думки дозволили Маяковському дати в цих творах не тільки кращу в російській поезії картину Жовтневої революції, але й поетично схарактеризувати попередні етапи революційного руху.

Ще більше вражає Маяковський своїми творами на злободенні теми. Сотні поезій присвячено найактуальнішим питанням радянської дійсності. Він виступає і як сатирик, як грізний поетичний викриватель всіх гнусних решток гнусної капіталістичної дійсності (збірка „Слоны в комсомоле“). Він з радістю вітає кожну перемогу соціалізму, починаючи від роботи в галузі курської магнітної аномалії і кінчаючи оповіданням про „литейщика Івана Козырева“, який з трущоби, де жили робітники передреволюційної Росії, переселився в затишну культурну квартиру, збудовану для робітників радянською владою. Він не залишається мовчазним перед подіями, що мають міжнародне політичне значення („Товаришу Нетте“), він живе, він дихає напружено-радісним життям тієї країни, що переможно будує соціалізм. Невірні й політично-шкідливі поширювані деяким з критиків думки про занепад творчості Маяковського після Жовтня. Якщо за 1919—1920 роки він ще не знаходить образної системи, цілком адекватної своїм політичним ідеям, то в творах останніх років він досягає такої височини, яка раніше була навіть для нього неможливою. Досить згадати „Во весь голос“, „Товаришу Нетте“, „Разговор с фининспектором“ та багато інших творів. Перед ним відкрився новий шлях, шлях до високої простоти, що є наслідком чіткої ясності в його думанні, в поборюванні дрібнобуржуазної роздвоеності. І тому він став не тільки великим поетом, але й великим учителем цілого покоління ра-

дянських поетів (не тільки російських, але й поетів інших народів Союзу).

Звичайно, не всі погляди, що їх висловлював Маяковський, були вірні і політично корисні. Не можна не згадати роботу Маяковського в „Лефе“, де поет обстоював нігілістичне ставлення до культурної спадщини (це неподоланий футуризм) і пропагував літературу факту як основний тип революційного мистецтва. Звичайно, така позиція, давно і правильно скритикована в партійній пресі, ніяк не відповідала вимогам і інтересам трудящих нашої країни.

Але навіть і ці помилкові твердження не дають підстав ототожнювати Маяковського з літературними попутниками. Він навіть у своїх помилках намагався діяти на користь революції, на користь пролетаріатові. Він з величезною відповідальністю і чесністю ніс високе звання радянського поета. І до сьогоднішнього дня, через п'ять років після квітневого пострілу, радянський багатомільйонний читач з боєм дивиться на спорожніле місце, залишене Володимиром Маяковським.